

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaal- ja haridusteaduskond

Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut

EESTIS ÕPPIVATE JA ELAVATE SOOME- UGRI VÄIKERAHVASTE MEEDIAKASUTUS

Magistritöö

Liliana Klement

Juhendaja: Ragne Kõuts-Klemm, MA

Tartu

2013

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Uurimuse teoreetilised lähtekohad	6
1.1 Identiteet ja selle vormid	6
1.2 Identiteedi kujundamise ja säilitamise aspektid	8
1.2.1 Keele ja identiteedi seostest	10
1.2.2 Akkultuuratsioon ja identiteet	11
1.3 Meedia roll identiteedi kujundamise ja säilitamise protsessis	13
1.3.1 Lühidalt massmeedia mõjust	13
1.3.2 Meedia ja identiteedi seostest	15
2. Empiirilised lähtekohad	18
2.1. Lühiülevaade Venemaa soome-ugri rahvastest	18
2.2. Hõimurahvaste programm	20
2.3. Eestis õppivate ja elavate soome-ugri väikerahvaste meedia olukord	22
3. Uurimisküsimused	25
4. Meetod	26
4.1. Küsitlus uurimismeetodina	26
4.2. Valim ja küsitluse läbiviimine	26
5. Uurimise tulemused	28
5.1. Sotsiodemograafilised andmed	28
5.1.1 Soome-ugri rahvaste esindajate üldine iseloomustus	28
5.1.2. Hõivatus, Eestis elamise kestus ja keelte valdamine	29
5.1.3. Side kodumaaga ning tuleviku sidumine Eestiga	31
5.2. Soome-ugri väikerahvaste esindajate meediakasutus	33
5.2.1. Meediakasutuse sagedus	33
5.2.2. Meediakanalite kasutus eesti ja vene keeles ning oma rahvuskeeles	35
5.2.2.1. Ajalehtede ja ajakirjade lugemine	36
5.2.2.2. Telekanalite vaadatavus	38
5.2.2.3. Raadiokanalite kuulatavus	40
5.2.2.4. Internet kui infoallikas	41
5.2.2.5. Infoallikate tähtsus	45

5.3. Identiteet	47
5.3.1. Soome-ugri rahvaste esindajate identifitseerivate kategooriate omaksvõtt	47
5.3.2. Keeleidentiteet	51
5.3.3. Identiteeti toetamine	53
6. Järeldused ja diskussioon	56
Kokkuvõte	59
Summary	60
Kasutatud kirjandus	61
Lisa 1. Ankeet	64
Lisa 2. Tabelid	72

Sissejuhatus

On olemas mitmeid erinevaid kodumaalt eemal elavaid inimtüüpe, näiteks: äriinimesed, diplomaadid, ajutised töötajad, sõjaväelased, misjonärid, üliõpilased ja teised. Üks enam populaarsemaid välisriigis viibimise põhjuseid oli ja on jätkuvalt tudeerimine. Välismaal ülikoolihariduse omandamist on noored harrastanud juba sajandeid, eriti Euroopa riikides, kus üliõpilased soovivad õppida kasvõi mõne üksiku semestri. Vaatamata sellele ei ole välisüliõpilased olnud võrdleva uurimise objektiks kuigi kaua.

Tänapäeval on olemas mitmeid erinevad õppeprogramme, mille kaudu üliõpilased saavad õppida välismaal. Eestis on samuti olemas mitu õppeprogrammi, mille kaudu saavad välistudengid Eestisse õppima tulla. Üheks selliseks on näiteks Hõimurahvaste õppeprogramm. MTÜ Fenno-Ugria Asutuse andmetel on alates 1999. aastast hõimurahvaste programmi kaudu saanud võimaluse mõnes Eesti kõrgkoolis õppida enam kui 150 noort hõimurahvaste esindajat (MTÜ Fenno-Ugria Asutuse... 2012). Samuti on ka teada, et päris mitmed Venemaa hõimurahvaste esindajatest on peale Eesti ülikooli lõpetamist jäänud elama Eestisse. Hetkel õpib Eestis 38 hõimurahvaste programmi stipendiaati, kes on mõne Venemaa soome-ugri rahva esindajad (MTÜ Fenno-Ugria Asutuse... 2012). Venemaa soome-ugri rahvaste populatsioon ei ole, kui arvestada eraldi iga rahvast, võrreldes eestlaste rahvaarvuga kuigi suur. Sellepärast on tähtis, et välismaal õppivad ja elavad Venemaa hõimurahvaste esindajad säilitaksid kaasaegse globalisatsiooni tingimustes nii oma kultuurilise kui ka etnilise identiteedi. Mistõttu on aktuaalne küsimus – kellena määratlevad end Eesti ülikoolides hetkel õppivad ning õppinud ja siia elama jäänud Venemaalt pärit soome-ugri rahvaste esindajad ning milliseid meediakanaleid nad tarbivad?

Täna on läbi viidud piisaval hulgal identiteedi probleeme käsitlevaid uurimusi. On olemas ka uuringud, mis on pühendatud meedia rolli uurimisele inimese identiteedi kujunemisel, säilitamisel ning identiteedi spetsiifika määramisel. Näiteks on Tartu Ülikoolis 2006. aastal kaitstud magistritöö teemal «Петербургские эстонцы: идентичность и использование СМИ» (Махтина 2006). Mingil määral on uuritud ka välisüliõpilaste identiteeti Euroopas. Näiteks Ave Mellik kirjutas bakalaureusetöö teemal „Kultuurilised identiteetid ühinevas Euroopas“ 2003. aastal. Kuid konkreetset

uurimustööd, mis käsitleks Eestis õppivate ja elavate soome-ugri väikerahvaste identiteeti ja nende meediakasutust, ma ei ole veel näinud.

On teada, et massimeedia mängib küllalt olulist rolli inimese identiteedi kujunemisel ja säilitamisel, mistõttu on oluline uurida Eesti ülikoolides õppivate ja õppinud ning elama jäänud Venemaa soome-ugri rahvaste esindajate meediakasutust. Käesolev magistr töö keskendubki seetõttu peamiselt meedia kasutamise uurimisele ja vähem identiteediküsimusele.

Käesoleva magistr töö **uurimise eesmärgiks** on Eesti ülikoolides õppivate ja õppinud ning Eestisse elama jäänud Venemaalt pärit soome-ugri rahvaste esindajate massimeedia kasutamise kaardistamine ja määratlemine.

Uurimise lõppeesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised **uurimise ülesanded**: 1) määrata infoallikate ja massimeedia kasutamine; 2) määratleda Eestis õppivate ja elavate soome-ugri väikerahvaste esindajate identiteedi spetsiifika.

Uurimismeetodiks on valitud standardiseeritud ankeetküsitluse meetod, mis koostati nii paberkandjal kui ka e-posti teel edastamiseks.

Magistr töö koosneb kuuest peatükist. Teoreetilises osas on toodud välja identiteedi mõiste definitsioon ja identiteedi erinevad vormid, identiteedi kujundamise ja säilitamise aspektid, meedia roll identiteedi kujundamise ja säilitamise protsessis. Töö teises osas on antud lühiülevaade Venemaa soome-ugri rahvastest, kirjeldatakse lähemalt hõimurahvaste õppeprogrammi ja Eestis õppivate ning elavate soome-ugri väikerahvaste meedia olukorda. Kolmandas peatükis on püstitatud uurimisküsimused, mille vastused on toodud välja töö järgmistes osades. Neljas osa tutvustab uurimismeetodit, valimit ja küsitluse läbiviimise protsessi. Viies peatükk annab ülevaate uurimise empiirilistest tulemustest - küsitletud isikute koosseisust, nende meediakasutuse eelistustest ja võimalustest ning nende enesemääratlemisest. Kuues osas on järeldused ja diskussioon. Töö lõpeb kokkuvõttega.

1. Uurimuse teoreetilised lähtekohad

1.1. Identiteet ja selle vormid

Kuna käesolevas uurimuses on mõningal määral käsitletud Venemaa soome-ugri rahvaste identiteedi teemat, seletab käesolev peatükk lahti "identiteedi" mõiste. Identiteedi teema on pikka aega tekitanud nii psühholoogilisi, sotsioloogilisi, poliitilisi kui ka filosoofilisi diskussioone. Viimasel ajal on identiteedi mõistet kasutatud erinevates teadusharudes – psühholoogias (kus on traditsiooniliselt seda teemat käsitletud), sotsioloogias, semiootikas, kultuuriteaduses, inimgeograafias, kirjandusteaduses, ajaloos jne. – mida on ka väga erinevalt tõlgendatud. Seoses sellega on raske anda ühest identiteedi-määratlust.

Identiteet tuleneb ladinakeelsest sõnast *identicus* – millegagi samane, ühesugune (Liivakant 2013). *Identiteeti* vaadeldakse kui tulemust, lõpmatut protsessi, mida nimetatakse identifitseerimiseks. Inimene eraldab teda ümbritsevast sotsiaalsest keskkonnast gruppe, kellega jagab samu omadusi, võrdsustab ennast grupiliikmetega ning tunnetab loomulikku solidaarsuse tunnet (Mahtina 2006:6). *Identiteet* on inimlik vajadus kuuluda kellegi või millegi juurde, samastuda teatud mõtteviisiga, paradigmaga, elustiiliga, väärtussüsteemiga vms-ga (Liivakant 2013).

Esile tõstetakse mitut identiteedi liiki või sotsiaalse identiteedi koostisosi: isiklik, kodanlik, kosmopoliitne, poliitiline, etniline (etnokultuuriline). Tavaliselt omab isik erinevaid identiteete, mis on hierarhilised ja mis saavad olla nii harmoonilised kui ka tasakaalust väljas. (Jakobson 2002: 31)

Etniteet, kui sotsiaalse süsteemi osa (milles elab inimene) või kuuluvus mingisse rahvusgruppi, on üks huvitavamaid teaduse ja ühiskonna fenomene. See on kategooria, mis määratleb etniliste rühmade eriomadused: enesenimetamise, identiteedi eripära, grupiliikmete solidaarsuse, kultuuri eripära, keele, ajaloo, eluviisi. Seni ei olnud nii teaduses kui ka igapäevaelus tunnistatud, et antud fenomen on aktualiseerunud, eriti viimasel sajandil. Selle ajakohastamise tähtsaimaks teguriks sai ning võib-olla jääbki meedia.

Etnilist identiteeti defineeritakse kui spetsiifilist, multidimensionaalset kollektiivse identiteedi vormi, mis põhineb jagatud kultuurilistel normidel, väärtustel, tähendustel ja tegevustel, mis on arenenud spetsiifilistes ajaloolistes, sotsiaalsetes ja poliitilistes tingimustes ning omavad teatud määral mütoloogilist ühist päritolu (vt nt Barker 2000/2002, Cerulo 1997).

Erinevalt etnilisest identiteedist on *rahvuslik identiteet* sümbolne identiteet – sotsiaalkognitiivne, ruumiliselt ja ajaliselt inklusiivne konstruktsioon, mida loovad ja vormivad laiemad sotsiaalsed jõud kui etnilist identiteeti (vt nt Anderson 1996).

Samuti võib esile tuua ka *sotsiaalkultuurilist identiteeti* – see on dünaamiline seisund, kus isik otsib konsensust enda käitumise kohta käivate hinnangute, mida annavad grupi- või ühiskonnaliikmed, ning teatud kultuuri kuuluvuse vahel (Akimova 2009).

Eristatakse veel *individuaalset* ja *kollektiivset identiteeti*. Osa autoreid teeb vahet lihtsalt: individuaalne identiteet vastab küsimustele - *Kes ma olen?* ja *Kuhu ma kuulun?* Kollektiivne identiteet vastab küsimustele - *Kes meie oleme?* ja *Kuhu meie kuulume?* (Thoits & Vishup, viidatud Vihalemm & Masso 2004: 46 kaudu).

Kollektiivne identiteet kui indiviidi enesemääratluse allikas kujuneb avalikest allikatest saadava materjali individuaalse kohandamise (rekonstrueerimise) käigus (Vihalemm & Masso 2004: 46). Samuti võib kollektiivset identiteeti määratleda kui grupikuuluvust (taas)loovat tähenduse konstruktsiooni ajaloolis-kultuurilise materjali baasil. Kollektiivne eneseteadvus saab tekkida, kui kooskonna liikmeid ühendavad teatud sümbolid, ühine tähenduslik ruum, mis võimaldab neil oma kogemusi ning soove kommunikeerida. (Vihalemm & Masso 2004)

Tänapäeva maailmas, mida Margaret Mead (viidatud Kiviselg 2004: 636 kaudu) kirjeldab prefiguratiivse kultuurina, on identiteedid üldse ebastabiilsed, vahelduvad ja vahetatavad. Ka Stuart Hall (1996, tsiteeritud Kiviselg 2004: 636 kaudu) väidab identiteetide kohta, et moodsas maailmas on nad aina enam ja enam fragmenteeritud ja purustatud; mitte kunagi singulaarsed, vaid alati mitmekordselt konstrueeritud mitmesuguste, tihti ristuvate ja antagonistlike diskursuste, praktikate ja positsioonide kaudu. Prefiguratiivset kultuuri

iseloomustavad kiired identiteedimuutused, -vahetumised. Sellistele protsessidele on vastuvõtlikumad noored (Kiviselg 2004).

Identiteedi kontseptualiseerimise küsimusest on keerulisim operatsionaliseerimise küsimus - mida me uurime, kui me uurime identiteeti? Laias laastus võib eristada identiteedi uurimises kultuurikeskseid ja individikeskseid lähenemisviise. Viimane põhineb suures osas sotsiaalpsühholoogide töödel. Üks olulisemaid uurimisobjekte on enese kategoriseerimine (vt nt Tajfel 1981; Turner jt 1987; Hogg jt 1995, viidatud Vihalemm & Masso 2004 kaudu). Samas haarab identiteedi uurimine ka paljusid teisi praktikaid, mille kaudu individ emotsionaalselt, tunnetuslikult ja/või käitumuslikult samastub teatud isiku või gruppiga. (Vihalemm & Masso 2004: 46)

1.2. Identiteedi kujundamise ja säilitamise aspektid

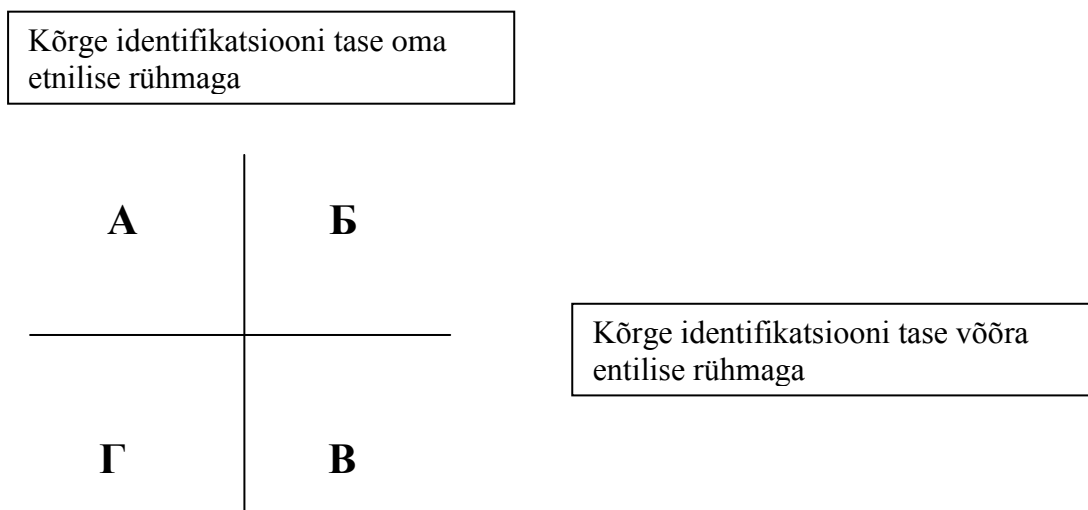
Identiteedi kujunemine ja säilitamine sõltub paljudest teguritest. Uurijate sõnul (vt. Арутюнян & Дробижева & Кузьмин 1992) on subjektiivselt teadvustatud identiteedi allikateks reaalsed etniliselt diferentseeritud omadused. Etnilise identiteedi moodustamise protsess on seotud inimestevahelise „meie – nemad“ võrdlusega. Antud protsessi mõjutavad paljud faktorid, kõigepealt näiteks isikliku identiteedi areng, teadmiste kasv, haridus. Õppimise protsessi käigus, aga samuti ka meediakanalite ja kirjanduse kaudu, saavad nad ettekujutuse väärtustest, sümbolitest, märgisüsteemidest (täpsemalt embleemidest, lauludest jms, mis annavad emotsionaalset meeleolu), riigi kangelastest ja oma rahva ajaloo sündmustest, st sellest, mis tagab kogukonna huvide homogeensuse. Need kanalid täiendavad oluliselt infovoolu, mida isik saab perekonnalt, sugulastelt, sõpradelt ja naabritelt. Inimeste tegevuse tõhustamine ja rahvusliku identiteedi laienemine mõjutavad identiteedi arengut. Rahvuslikud emotsionaalsed plahvatused on olnud seotud suurte ja pöördeliste rahvaelu sündmustega. Tavatingimustes avaldub identiteedi areng igapäevaelus, mõnedes sotsiaal-stressiolukordades või olukordades, mis on seotud emotsionaalsete kogemuste, pingetega. (Арутюнян et al 1992)

Traditsioonid ja kombed on samuti väga tähtsad oma rahvuse ja kultuuri säilimiseks ning arendamiseks. Originaalkultuuri säilitamine sõltub ainuüksi rahvast ja kui rahvuse

eneseteadvuse tase on kõrge, siis kultuuri säilimine ja edaspidine areng jätkub. (Gordejev 1999: 36)

Üks Venemaa tuntud uurija ja professor Stefanenko (2000, tsiteeritud Махтина 2006: 10 kaudu) märgib, et etniline identiteet ei ole staatiline, vaid dünaamiline moodustis, mis võib transformeeruda nii subjektiivsete iseloomuga asjaolude kui ka ühiskonna elumuutuste survele. Sotsiaalse konteksti mõju etnilise identiteedi väljakujunemisele sõltub keskkonnast, mis oma loomult võib olla kas polü- või monoetniline. Etnoste vahelise suhtlemise kogemuse puudumine tingib ühelt poolt väiksema huvi enda etnilise kuuluvuse kohta. (Махтина 2006: 10)

Seega võib öelda, et etnoste vaheline kommunikatsioon mõjutab ühelt poolt inimese huve etnilise kuuluvuse kohta, aga samas ka mingil määral identiteeti säilimist. Antud aspektist tulenevalt võiksid Venemaalt pärit soome-ugri rahvuste esindajad, kes õpivad ja/või elavad Eestis, näidata üles suuremat huvi oma etnilise kuuluvuse kohta ning võib-olla astuda isegi konkreetseid samme enda keele ja kultuuri hoidmiseks ning säilitamiseks.

Joonis1. Etnilise identiteeti kahemõõtmeline mudel:

А – monoetniline identiteet enda etnilise gruppiga;

Б – bi-etniline identiteet;

В – monoetniline identiteet võõra etnilise gruppiga;

Г – marginaalne etniline identiteet.

(Vt.: Berry et al. 1992, Стефаненко 2003 viidatud Махтина 2006 kaudu)

Inimesed, kes elavad etniliselt mitmekesisel ühiskonnas, võivad samaaegselt identifitseerida ennast ka kahes relevantses grupis (Стефаненко 2003, tsiteeritud Махтина 2006: 10 kaudu). Erinevate etniliste identiteetide tüüpide peegeldamiseks oli antud uurijate poolt pakutud etnilise identiteedi kahemõõtmeline mudel (vt. joonis 1).

Inimesed, kellele on omane poliüetniliseks keskkonnaks sobivaim bi-etniline identiteet, omavad ka bi-kultuurset kompetentsi. Teiste kultuuride esindajatega suhtleva ning koos tegutseva isiku arengus eraldatakse rida etappe, kus kõrgeimale tasemele jõudnud isiku positsioon on tähistatud kui konstruktiivne marginaalsus, mida iseloomustavad järgmised väited: „inimene on erinevate kultuuride vahendaja“, „multikultuurne inimene“. Mudelis kajastub ka null-tase, milleks on nõrk, väljakujundamata etniline identiteet või selle täielik puudumine, mis on tingitud isikliku identiteeti eelistamisest või etnilise identiteeti sotsiaalsest välja juurimisest. Sellisel juhul toetub inimene sotsiaalse identiteeti tekkimisel teistele identiteeti vormidele, näiteks kodaniku- või kosmopoliitilistele vormidele. (Стефаненко 2003, viidatud Махтина 2006 kaudu).

1.2.1. Keele ja identiteedi seostest

Keele- ja identiteedi uurijate ja erinevate teadlaste sõnul on keelel inimese identiteedi ja isiksuse väljakujunemisel üks tähtsamaid rolle. Konkreetse vähemuse keeleline, poliitiline ja sotsiaalne tähtsus on seotud sellega, kui palju neid vähemusi tuntakse ja kui aktiivselt nad püüavad iseennast, oma keelt ja identiteeti säilitada (vt nt Giles, Coupland 1991; Aipolo, Holmes 1990; viidatud Kүүn 2010 kaudu). Kuid vähemustel on oma keele ja identiteedi säilitamine raske, sest neile avaldavad suurt mõju ühiskonnas valitsev keel või keeled (Aipolo, Holmes 1990, tsiteeritud Kүүn 2010: 1456 kaudu).

Nii näiteks Mari El Vabariigis on domineerivaks keeleks vene keel. Gordejev (1999: 33) kirjutab oma magistritöös, et oma kodumaal on marilastest saanud vähemusrahvuse esindajad. Massimeedia kanalid – televisioon, raadio, trükimeedia – on suuremas osas venekeelsed. Seetõttu pannakse paljudes perekondades suurt rõhku just vene keele rääkimisele - keelele, milles nende lastel tuleb õppida koolis ning tulevikus ka ülikoolis. Samal ajal viib see aga olukorrani, kus oma emakeele vastu tuntakse üha vähem huvi.

Muidugi on rahvusliku identiteedi ehk etniteedi tunnuseks oma keel ja sellel põhinev kultuur. Kultuur ei säili ilma keeleta, seega moodustab keeleline identiteet rahvuslikust identiteedist olulise osa. Ka vähemuste keeleidentiteet on üks osa rahvusvähemuste enesemääratlusest. (Küün 2010: 1458)

Siin tuleb aga küsida, mida tähendab keeleline identiteet? Keeleline identiteet tähendab enda seostamist mingi kindla keelega. Vähemusrühmade keeleidentiteedi all on silmas peetud mitteametliku keele omaksvõttu ema- või kodukeelena (Lii 2001, tsiteeritud Küün 2010 kaudu). See ei pruugi aga tähendada, et samastades end mitteametliku keelega, nagu emakeele või koduse keelega, peaks neil tingimata olema tugev, antud rühma kuulumise tunne. Küün (2010) kirjutab, et tööturg on keelemuutuste ja –hoiakute üheks tugevamaks kujundajaks, mõjutades nii keelelisi valikuid kui ka keelelist identiteeti.

Terminid kodune keel on määratletud kui dialekti ja kui keelt, mida sageli kasutatakse ainult kodus ja mis võib paljudel juhtudel olla järgmistele põlvkondadele edasi antud ainult suulise pärimusena. Keelevähemusi võib aga määratleda kui üksikisikuid, kelle kodudes kasutatakse ühiskonnas mitte nii levinud keelt ning kellel seetõttu on olnud võimalus tõsta oma keelepädevuse taset sotsiaalselt enam kasutatavast erinevast keelest. Domineerivaks keeleks on nimetatud keelt, mida inimene kõige paremini valdab või mida ta kõige rohkem kasutab. Keelepädevus on aga isiku võime keelt luua ja mõista. (Küün 2010: 1458)

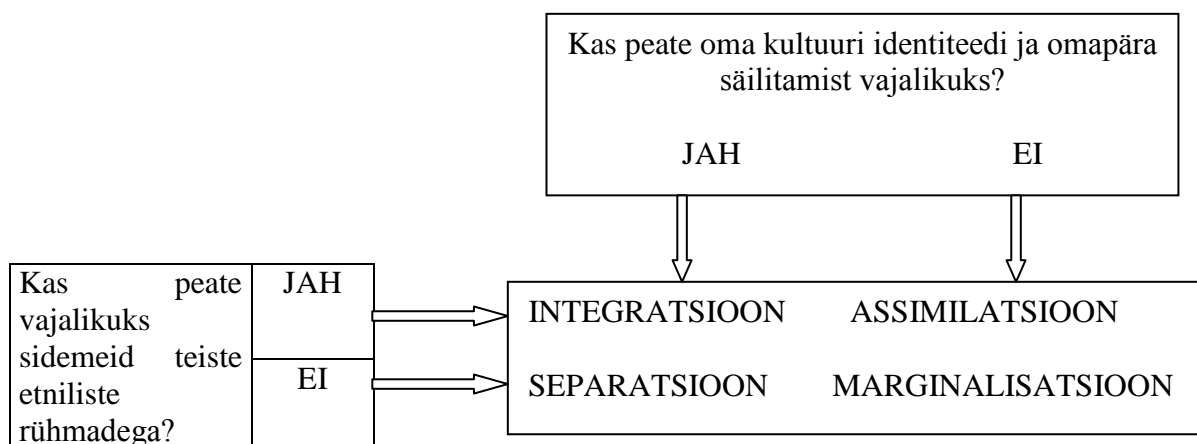
Küüni (2010) uuringu tulemuste järgi on vähemustega tihedalt asustatud Eesti piirkondades muutunud valitsevaks keeleks vene keel. Samal ajal ei saa mööda vaadata grupisisest varieeruvusest – osa vähemusrahvustest väärtustab oma rahvuskuuluvust ja päritolukeelt üha rohkem ning püüab vastavaid teadmisi ka oma lastele edasi anda, ehk nad hoolitsevad keele järjepidevuse ja elujõulisuse eest (Küün 2010: 1475).

1.2.2. Akulturatsioon ja identiteet

Akulturatsioon on protsess, mis viitab muutustele inimese väärtushinnangutes, hoiakutes ja käitumisharjumustes ning mille põhjuseks on kokkupuude uue, päritolukultuurist erineva kultuuriga (Berry 1997, tsiteeritud Karru-Kletter & Valk 2005: 1982 kaudu).

Seoses sellega, et uurimistöö objektiks on Venemaalt pärit soome-ugri rahvaste esindajad, kes õpivad ja/või elavad Eestis, oleks huvitav teada saada ka nende akulturatsiooni taset. Akulturatsiooni taset võõral maal näitab John Berry mudel – akulturatsiooni teooria, millest tuleb juttu alljärgnevalt. Magistritöö raames läbiviidud uuringu käigus täidetud ankeetides ei sisaldunud otseseid küsimusi, nagu kas peate oma kultuuri identiteedi ja omapära säilitamist vajalikuks ning kas peate vajalikuks sidemeid teiste etniliste rühmadega? Sellest tulenevalt ei ole võimalik määratleda Eestis viibivate soome-ugri rahvaste esindajate akulturatsiooni taset. Samas võib aga antud mudelit projekteerida eesti ja oma emakeele oskusele vastavalt. Mis omakorda võib näidata, kui hästi suudavad soome-ugri väikerahvaste esindajad adapteeruda suhtlemises, olenemata keeleoskusest. Antud praktilist lähenemist käsitletakse antud magistritöö empiirilises osas.

Akulturatsiooni ehk kohanemist (Tammaru 1997: 2283) võib määratleda kui kultuuriliste muutuste protsessi, mille aluseks on pidev ja otsene kontakt kahe eri kultuuri esindajate vahel. John Berry (viidatud Tammaru 1997 kaudu) eristab akulturatsioonil nelja vormi (vt joonis 2): assimilatsioon, integratsioon, separatsioon ja marginalisatsioon.

Joonis 2. Berry akulturatsiooni mudel (Tammaru 1997).

- *Assimilatsioon* on akulturatsioonivorm, mille korral ei peeta oma kultuuri ja identiteedi omapära säilitamist vajalikuks, n-ö sulandutakse põhirahvusega – võetakse üle põhirahvuse keel ja kombed, niihästi ühiskondlikul tasandil kui ka perekonnas ja isiklikus elus.
- *Integratsiooni* korral peetakse vajalikuks sidemete olemasolu nii oma kui põhirahvusega. Õpitakse põhirahvuse keelt ja kombeid ning kasutatakse neid

laiemates ühiskondlikes suhetes, kuid säilitatakse ka enda keel ja kombed, mida kasutatakse perekonnaringis ja rahvuskaaslastega suheldes.

- *Separatsiooni* all peetakse silmas kohanemist, mille korral ei ole vajalik kontaktide olemasolu põhirahvusega, st ei õpita ära põhirahvuse keelt ja kombeid. Sellisel juhul toimub kahe rahvuse paralleelne kooseksisteerimine ning omavahelised kontaktid on minimaalsed.
- *Marginalisatsiooni* korral ei looda kontakte põhirahvusega, ei õpita ära põhirahvuse keelt ega kombeid, kuid samas kaotatakse sidemed ka oma rahvuskaaslastega. Marginalisatsioon tähendab eemalejäämist üldistest ühiskondlikest suhetest, apaatiat ja tõrjutustunnet. (Tammaru 1997: 2283)

Eri akulturatsiooni vormidest rääkides tuleks tähelepanu pöörata veel sellele, et olulised on nii indiviidi kui ühiskonna tasand – me võime kohanemist analüüsida nii üksikinimeste kui terve rahvusgruppi lõikes. Kohanemisevormide kujunemine on dünaamiline, st ajas ja ruumis muutuv protsess. Kohanemisest saab rääkida mitmel tasandil, ja eelkõige suhtumise ja tegeliku käitumise tasandilt lähtuvalt. (Tammaru 1997)

1.3. Meedia roll identiteedi kujundamise ja säilitamise protsessis

1.3.1. Lühidalt massimeedia mõjust

Massimeedia intensiivne areng on XXI sajandil hoogustunud reeglipärane protsess. Melnik (1996) kirjutab, et meedia omab võimet mõjutada bio-, geeni- ning infofondi loomist ja säilitamist, mis omakorda on inimkonna peamiseks eksistentsi aluseks. Meelitades inimesed osalema informatsiooni vahetamise protsessis, aitab meedia tuua esile iga indiviidi kõikehõlmavat isikupära – oskust suhelda, mille käigus saab iga selles protsessis osaleja uut sisu ja rikastada oma „mina“ (Мельник 1996: 3).

Meedia laialdane areng (kaabel-, satelliit-, digitaalne televisioon, arvutigraafika, internet, video CD-d, teleühendus) viis muutusteni nii ühiskonna psühholoogias kui ka mõtlemise viisis. G. S. Melnik (1996) leiab, et saab väita, et massimeedia osaleb uue isiksusetüübi, keda eristab eriline psühholoogia ning käitumisreaktsioonid, loomisel. Massimeedia mõjul

muutub nii inimeste teadvus kui ka nende psühholoogilised iseloomustused, omadused ning olekud. Informatsiooni tarbija tajub meedia poolt edastatavaid ideid ning kujutisi mitte ainult läbi enda maailmavaate prisma, vaid ka läbi psühholoogilise meelestatuse.

Oma kaheksa-aastase ajaloo käigus sai meedia selgeks argumentatsioonikunsti (oskuse veenda, mõjutada inimeste teadvust), oskuse tõmmata kaasa informatsiooni vahendamise protsessi võimalikult palju osalejaid ja teostada ühiskondlikku kommunikatsiooni (Мельник 1996: 4).

Meedia kui kommunikatsioonisüsteemi sotsiaalne institutsioon täidab suurtes mastaapides järgmisi funktsioone: ideoloogiline ja poliitiline mõjutamine, sotsiaalse ühtsuse toetamine, organiseerimine, informeerimine, teadvustamine ning meelelahutamine. Ajakirjandus omab lisaks peaesmärkidele (informeerimine, orienteerimine, harimine, meelelahutamine) ka puhtalt psühholoogilist eesmärki - muuta või toetada oma auditooriumi hoiakuid, muuta neid veendumusteks; kujundada sisemist valmisolekut teadvustada või tõlgendada mõnda objekti või episoodi teatud viisil; ammutada informatsioonist teatavat mõtet, mis on sisse kodeeritud kommunikaatori poolt (Мельник 1996: 5).

Melnik (1996) väidab, et massmeedia mõju piirid on tänapäevani diskussiooni tasemel. Antud sotsiaalse institutsiooni tegevuse kohta märgivad positivistliku lähenemise pooldajad, et meedia mängib ainulaadset rolli maailma tunnetamise protsessis, ühiskonna dünaamika ning staatika tagamisel ning sotsiaalse koostöö hoidmisel. Selle lähenemise vastased aga peavad massimeedia kanaleid tohutuks lammutavaks jõuks, mis piltlikult öeldes tõmbavad inimese isiksuse läbi falsifikatsiooni, teadvusega manipuleerimise ning agressiivsele käitumisele õhutamise. Oma positsioonide poolest küll erinevad, tõdevad mõlemad äärmused siiski, et meedia ei jäta inimest mõjutamata (Мельник 1996: 58).

Eelpool öeldust võib järeldada, et massimeedia võib kahtlemata enda toodangu läbi mõjutada inimeste arusaamu paljurahvuselisest ühiskonnast ja seeläbi ka suurte masside ning ühiskonna väikeste gruppide vahelist koostööd, selle koostöö intensiivsust ning sisu, selle tolerantsuse või konflikti iseloomu kui ka üksikisiku identiteedi tekkimist ning säilimist.

1.3.2. Meedia ja identiteedi seostest

Massiinformatsioon on oma loomult sotsiaalne informatsioon. Massikommunikatsioon, tänu oma laiale levikule ning kõikehõlmavusele, on suuteline kujundama iga uue põlvkonna palet.

Massimeedia dikteerib kultuuri ja käitumise mudeleid ning ka mudeleid, kuidas suhtuda teatud sotsiaalse elu nähtustesse, mis paraku ei oma mõnikord mingit seost reaalsusega. Meediakanalid kui massikultuuri vahendajad on hakanud teatud moel mõjutama ka hinnangulisi hoiakuid, elanikkonna elustiili ning –laadi, eriti hästi on seda näha noorte pealt. See on väga tähtis faktor sotsiaalkultuurilise identiteedi, nii individuaalse kui ka kollektiivse (grupilise), kujundamise seisukohalt (Акимова 2009).

Nagu kirjutab Akimova (2009), massimeedia kaudu tekib indiviidil illusioon oma teadlikkuse ning erakorralisuse kohta. Pakutava reaalsuse fragmentaarsus tekitab „mitmetahulist“ ning ebastabiilset, muutuvat identiteeti. Kui XX sajandi keskpaigani võis veel teatud „mono-identiteedist“ rääkida (kuigi sedagi üsna tinglikult), siis tänapäeval räägime pigem „polü-identiteedist“ ning seegi on ebastabiilne ning mitmetahuline. (Акимова 2009)

Stuart Hall (1997, tsiteeritud Kiviselg 2004 kaudu) väidab, et identiteet ei teki mitte niivõrd meie enese sisemusest, vaid meie kultuuridiskursuse poolt representeeritud tähenduste ja definitsioonide vahelisest dialoogist ning meie soovist [---] identifitseeruda. Inimene loob identiteedi sotsiaalsete suhete võrgustiku kaudu, samastab ja eristab end mingitest „teistest“. Massimeedia pakub inimesele seda suhete võrgustikku, milles end positsioneerida, tuvastada oma ja võõras identiteet.

Mis puudutab rahvuslikke meediakanaleid, siis need täidavad tähtsat rolli aidata hoida ja säilitada etnilist identiteeti ning aidates samas säilitada ajas ja ruumis ka kultuuri elemente. Sellegipoolest on nad vaid üks võimalikest kandjatest, mis võib (re)konstrueerida tugevat etnilist identiteeti ka teiste vahendite kaudu (Vihalemm & Masso, viidatud Махтина 2006: 18 kaudu).

Samuti rõhutab osa uurijatest vähemuste massmeedia tähtsust väikerahvaste etnilise ja kultuurilise identiteeti säilimisel, kodumaaga sidemete hoidmisel ning samal ajal ka enamuse ühiskonda sulandumisel ning selle institutsioonide kohta informatsiooni saamisel (vt nt Levkovic 1986, Togora 1986, McQuail 1984, viidatud Jakobson 2002: 21 kaudu). Meedia pikaajaline efekt etnilisele vähemusele ei peitutotaalses assimilatsioonis või kultuurilises puutumatuses, vaid teatud mõõdukas püsimises, milleks on kompromiss kahe äärmuse vahel (Riggins 1992, tsiteeritud Jakobson 2002: 21 kaudu).

Erinevalt „klassikalisest“ vähemusrahvuste meediast, reeglina päritolumaa meedia ei astu dialoogi põhirahvaste (enamuste) meediaga riigis, kus on olemas diasporaa. Samas võivad aga nende teed ristuda. Päritolumaa meedia võib olla tähtsaks (või koguni otsustavaks) faktoriks (kultuurilise) identiteeti säilimisel. (Vihalemm 2002, viidatud Махтина 2006: 18 kaudu).

Samal ajal uuringud, mis keskendusid Eesti venekeelse auditooriumi meediakasutusele, näitasid, et päritolumaa meedia mängib rolli pigem kohaliku identiteeti kujundamisel, mitte rahvus- või diasporaa identiteeti moodustamisel. Siinjuures võib kohaliku ning globaalse meediamaastriku sobimisel lingvistiline meediamaastrik toetada uue identiteeditüübi - erilise etnokultuurilise identiteeti – väljakujundamist. (Vihalemm & Masso, viidatud Махтина 2006: 18 kaudu)

Suhtlemiskultuurid Venemaa kultuurimaastikul. Kuna käesolev praktiline uuring viiakse läbi soome-ugri rahvaste esindajate seas, kes on tulnud Eestisse õppima Venemaalt, pean vajalikuks kirjeldada suhtlemiskultuuri tausta Vene ühiskonnas. Mis omakorda aitab kaasa antud uuringu tulemuste interpreteerimisele.

Venemaa Akadeemia Ülikooli professor Dzjalošinskij (2002: 21-33) kirjutab, et tänapäevane Venemaa kultuur kujutab endast kolmest erinevast kultuurist koosnevat segu.

Esiteks on see *kosmotsentriline kultuur*. Ümbritsevasse maailma suhtumise aluseks peab kosmotsentriline kultuur orgaanilisuse, terviklikkuse ning kõige olemasoleva seotuse printsiipi; ka maailma kõige pisemate elementide suveräänsuse tunnistamise ning nende elementide vastu lugupidava suhtumise printsiipi; ning kasvu loomulikkuse printsiipi, mille

järgi suhtutakse revolutsioonidesse ning äkilistesse muutustesse äärmiselt negatiivselt. (Dzjalošinskij 2002: 21)

Teine suhtlemise kultuuri tüüp – *sotsio-tsentriline* kultuur – ilmneb väga selgelt Venemaa kultuuris. Selle suhtumiskultuuri eripära peegeldub idees, mille järgi maailmakõiksuse keskmes asub teatud inimkooslus, millesse indiviid arvab ennast kuuluvat. Sotsio-tsentriliku kultuuri fundamentaalne omapära on isiku lahustumine miskis „meie“ koosluses, mis antud indiviidi jaoks on justkui teatud kõrgeim võim ning kõrgeim jõud. Samuti on indiviidi teadvusel alati olemas selge arusaam teatud teistest, „neist“, kes on tema ja koosluse, millesse ta kuulub, jaoks vaenlased. „Meie“ tunne tekib „neist“ eristumise baasil. Piir „meie“ ja „nende“ vahel võib olla paika pandud erinevatest printsiipidest lähtuvalt. XX sajandil osutusid kõige „populaarsemaks“ religioosne, klassiline ning rahvuslik kriteerium. (Dzjalošinskij 2002: 21-23)

Venemaa kultuuri kolmas komponent, mis väga selgelt tuleb välja ka sealse ajakirjanduses, on egotsentriline kultuur. Seda kultuuritüüpi iseloomustavad isiku püüdlemine enesekehtestamise, tarbimisest ning loomingust saadava meelehea, teiste üle võimu tundmise poole. Antud kultuuritüüp on seotud veendumusega, et iga inimene on oma õnne sepp ning õnn seisneb omamises. Kõik teised inimesed, kes tegelevad sama asjaga, millega tegeleb konkreetne indiviid, on tema poolt vaadatuna konkurendid. Samas, egotsentriline kultuur stimuleerib individualisatsiooni protsessi, mis on suunatud mõtte-, emotsioonide- ning tegevustevabaduse laiendamisele. Selle käigus aga tekib üksilduse ning ärevuse, rahutuse tunne, kaovad seosed teiste inimestega. (Dzjalošinskij 2002: 23-33)

Võib tõdeda, et Venemaa kultuur läbib praegu seda arengutsüklit, mille on teised kultuurid edukalt lõpetanud juba kakssada aastat tagasi. Me läksime kosmostsentrismist eemale, jõudsim sotsio-tsentrismi, tegutsesime selle raames ning nüüd siirdume egotsentrismi (Дзялошинский 2002:33).

2. Empiirilised lähtekohad

2.1. Lühiülevaade Venemaa soome-ugri rahvastest

Soomeugrilasi ja samojeede, ühisnimetusega uurali rahvaid seob tänapäeval ennekõike keeleline sugulus. Traditsioonilise käsitlemise järgi jagunevad uurali keeled kahte, so soome-ugri ja samojeedi keelerühma, kuigi mõned teadlased seavad selle jaotuse kahtluse alla ja on laiendanud termini „soome-ugri“ kõigi uurali keelte kõnelejate kohta. Uurali keeli on olnud tavaks jaotada suurematesse rühmadesse järgmiselt: läänemeresoome (liivi, eesti, vadja, soome, isuri, karjala, vepsa), saami, volga (ersa, mokša, mari), permi (udmurdi, komi), ugri (ungari, handi, mansi) ja samojeedi (neenetsi, eenetsi, nganassaani, sölkupi) keeled. (Eesti Rahva Muuseumi... 2013)

Tänapäeva Venemaal elavad uurali põlisrahvad jaotatakse tavaliselt rühmadesse keelilise ja kultuurilise suguluse alusel. Esiteks tuleb esile tõsta keskmise suurusega volga ja permi rahvad, kelle asualad paiknevad Venemaal Euroopa osas. Seal elavatel ersalastel ja mokšalastel, udmurtidel, marilastel ning sūrja- ja permikomilastel on olemas kas rahvuse nime kandvad *vabariigid* (Mordva, Udmurtia, Mari, Komi) või siis *autonoomne ringkond* (Permikomi). Neil rahvastel on sarnane ajalooline saatus ning ka küllaltki sarnane poliitiline, ühiskondlik ja kultuuriline tänapäev (Korhonen 1991, Kurs 1998 kaudu). Teise rühma kuuluvad väiksemad rahvad, kelle asustus on kas eriti hajutatud või perifeerse asendiga. Neilgi rahvastel on (või oli minevikus) nimelisi halduspoliitilisi üksusi. Need rahvad on osaliselt säilitanud oma esivanemate keele ja rahvuskultuuri, kuid nii nagu suurematelgi rahvastel, puudub oma linnakultuur. Selliste rahvaste hulka kuuluvad karjalased, (ingeri)soomlased, vepsalased, saamid, handid, mansid ja neenetsid. Arvukuse alusel oleksid need rahvad justkui väga erinevad, mida nad paraku aga ei ole. Ühisjooneks neil rahvastel on laste ja noorsoo võõrandumine esivanemate keelest ja kultuurist ning selle tulemusel on tekkinud rahvaarvu vähenemine (Kurs 1998).

Kõige suuremate Venemaa soome-ugri rahvaste arvukus on kahe viimase rahvaloenduse tulemusel 13 aastaga oluliselt langenud (vt. tabel 1). Kõige enam on kahanenud eesti

rahvusele keeliselt kõige lähemate läänemeresoome rahvaste arvukus – kuni kolmandiku võrra. (Jääts 2006: 534)

Tabel 1. Venemaa soome-ugri rahvaste arvukus 1989-2002 (allikas: Jääts 2006).

	1989	2002
Vadjalased	62	73
Isurid	449	327
Karjalased	124921	93344
Vepslased	12142	8240
Saamid	1835	1991
Mordvalased	1072939	843350
Marid	643698	604298
Udmurdid	714833	636906
Komid	336309	293406
Permikomid	147269	125235
Handid	22283	28678
Mansid	8279	11432

Üldiselt on Venemaa soomeugrilaste emakeelsus langenud (vt. tabel 2). See tähendab, et assimileerumine on kiirem kui etnilise eneseteadvuse muutumine. Pole ka imekspandav, kuna vene keel on ühiskondliku elu keel, eriti linnades. Vene keel on peaaegu kogu massimeedias ning haridussüsteemis. Osades soome-ugri vabariikides on kohalikel keeltel, küll riigikeele staatus (kõrvuti vene keelega), ent asjaajamine käib siiski vene keeles. Kõige järsemalt on langenud saamide, hantide ja manside emakeelsus (Jääts 2006: 543).

Tabel 2. Venemaa soome-ugri rahvaste emakeelsus (emakeele oskajate % rahvusrühmast) 1959-2002 (allikas: Jääts 2006).

	1959	1989	2002
Vadjalased	-	-	?
Isurid	-	41,9	53,1
Karjalased	71,9	48,6	49,0
Vepslased	46,2	51,3	47,3
Saamid	69,8	42,0	32,1
Mordvalased	79,9	69,0	67,3
Marid	95,5	81,9	76,8
Udmurdid	89,6	70,8	67,4
Komid	89,9	71,0	68,5
Permikomid	87,8	71,1	70,0
Handid	77,1	60,8	44,2
Mansid	58,5	36,7	20,3

Soome-Ugri Rahvaste Infokeskuse hinnangul (2000) on hoolimata sellest, et Venemaal on vastu võetud vähemusrahvuste arengukontseptsioon ning vähemusi ja põlisrahvaid puudutavad seaduseid, veel mitmeid, peamiselt majanduslikke ja põhielanikkonna hoiakutega seotud takistusi, mis on Venemaa põlisrahvaste takistuseks täisväärtuslikule rahvuslikule eksistentsile. Uurali rahvaste võimalused saada emakeelset haridust ja säilitada oma kultuuri, on siiani jäänud kasinateks ning on eri rahvastel ja eri piirkondades erinevad. Venemaa soomeugrilastel ei ole ühtegi emakeelset keskkooli ning puudub ka võimalus saada emakeelset algharidustki. Viimasel ajal toimunud muutused Venemaal, on andnud võimaluse rahvusliku eneseteadvuse kasvuks ja rahvuslike organisatsioonide tekkimiseks (Soome-Ugri Rahvaste Infokeskus, 2000).

2.2. Hõimurahvaste programm

Venemaal elavate soome-ugri rahvaste esindajad õpivad või on õppinud Eestis hõimurahvaste programmi raames. Seetõttu kirjeldan lühidalt, mis programmiga on tegemist ning mis on selle eesmärk. Allpool olevad andmed hõimurahvaste programmi kohta on võetud internetportaalist <http://www.fennougria.ee>, mida haldab MTÜ Fennougria Asutus.

Hõimurahvaste programmi põhieesmärk on toetada hõimurahvaste, uurali (soome-ugri ja samojeedi) põlisrahvaste keelte ja kultuuride säilimist ja arengut.

Programm haarab endasse Venemaa soome-ugri rahvaste (vadjalased, isurid, ingerisoomlased, karjalased, vepslased, ersad ja mokšad, niidu- ja mäemarid, udmurdid, sūrja- ja permikomid, handid, mansid), samojeedide (neenetsid, eenetsid, nganassaanid, sōlkupid) ja Lätis elavate liivlaste abistamist ning koostööd saamidega Venemaal, Norras, Rootsis ja Soomes.

2010. aastal alustas Eestis juba kolmas riiklik abiprogramm, mille elluviimine on kavandatud viieks aastaks. Hõimurahvaste III programm on jätkuks samanimelistele programmidele, mis toimusid aastatel 1999-2004 ja 2005-2009. Viimaste tähtsus omariikluseta hõimurahvaste keelte ja kultuuride toetamisele ja arendamisele on olnud suur, sest I ja II hõimurahvaste programmi ellurakendamine on aidanud parandada

omariikluseta hõimurahvaste võimalusi oma keele ja kultuuri arendamiseks. Samuti on see positiivselt mõjunud kodanikuühiskonna loomise katsete algeile Venemaal.

Kahe senise programmi toel on rohkem kui 150 hõimurahvaste esindajal olnud võimalus õppida Eesti kõrgkoolides, samuti on programmi vahenditest rahastatud mitmeid olulisi rahvusvahelisi üritusi - III ja IV soome-ugri rahvaste maailmakongressi, IX rahvusvahelist fennougristikakongressi jm.

Hõimurahvaste programmi meetmed on tugevdanud rahvusvaheliselt Eesti riigi kuvandit. Viiendas soome-ugri rahvaste maailmakongressi resolutsioonis tõdetakse, et kongress on tänulik Ungari, Venemaa, Soome, Eesti ja teiste soome-ugri ja samojeedi rahvaste traditsiooniliste asulariikide parlamentidele ja valitsustele ning nad kutsuvad jätkama ja arendama koostööd soome-ugri ning samojeedi rahvaste keelte ja kultuuride riikliku kaitsele. Samuti teatas antud kongress, et toetab soome-ugri ja samojeedi regioonide spetsialistide väljaõpet ning nende koolitamist Ungari, Venemaa, Soome ja Eesti juhtivates hariduskeskustes ning rõhutas, et erilist tähelepanu tuleks siinjuures pöörata väljaõpetatud spetsialistide potentsiaali efektiivsele rakendamisele.

Hõimurahvaste programmi stipendiaadid on õppinud Eesti avalik-õiguslikes kõrgkoolides (Tartu Ülikoolis, Tallinna Ülikoolis, Eesti Kunstiakadeemias, Eesti Teatri- ja Muusikaakadeemias, Tallinna Tehnikaülikoolis ja Eesti Maaülikoolis) mitmetel erialadel nagu: eesti ja soome-ugri keeleteadus, õigusteadus, etnoloogia, ajakirjandus, kultuuride uuringud, folkloristika, psühholoogia, kunstiajalugu, arstiteadus, majandus, ärikorraldus, taimekasvatuse ja keskkonnatehnoloogia, tootedisain jne.

Alates 2005. aastast on toetatud eelkõige Eestis põhiõppe lõpetanute magistriõpet ja Venemaal ülikooli lõpetanute doktoriõpet. Praegugi õpib Eesti kõrgkoolides umbes 40 hõimurahvaste üliõpilast (vt. tabel 3), kelle õpingud jätkuvad ka lähiaastatel. 2011. aastal kaitsesid hõimurahvaste programmi stipendiaadid Eesti kõrgkoolides kolm ja 2012. aastal ühe doktorikraadi.

Tabel 3. Hõimurahvaste programmi stipendiaadid 2011/2012 õppeaastal

Rahvus	Tartu Ülikool	Tallinna Ülikool	Eesti Maaülikool	Kokku
<i>Handid</i>	1			1
<i>Udmurdid</i>	10	1		11
<i>Komid</i>	2 sūrjakomi	1 sūrjakomi		3
<i>Marid</i>	17	1	1	19
<i>Mordvalased</i>	1 mokša	2 ersat, 1 mokša		4
Kokku	31	6	1	38

Allikas: <http://www.fennougria.ee/index.php?id=26632>

2.3. Eestis õppivate ja elavate soome-ugri väikerahvaste meedia olukord

Antud alapeatüki nimetuses on peidetud kaks suurt küsimust. Esiteks, missugune on soome-ugri väikerahvaste meedia olukord Eestis. Ning teiseks, missugune on soome-ugri väikerahvaste meedia olukord Venemaal, kust soome-ugri rahvaste esindajad tulid Eestisse õppima.

Anda vastust esimesele küsimusele on üpris raske, kuna ei ole laialt teada uuringuid, mis oleksid neile küsimustele ammendavaid vastuseid andnud. Antud magistritöö autorina, samas olles ka ühe Venemaal elava soome-ugri rahva esindaja, kes õpib Eestis, võin vastata vaid oma vahetule praktilisele kogemusele tuginedes. Tänu interneti, infotehnoloogia ning infoühiskonna arengule on tänapäeval tekkinud reaalsed võimalused oma emakeelse meedia tarbimiseks. Erinevaid raadio-ja televisiooniprogramme ning -kanaleid on võimalik vaadata ning kuulata üle maailma, peab olema vaid internetilevi ning arvuti või muu riistvara. Ajalehed võimaldavad lugeda nende elektroonilisi versioone. Probleem peitub vaid selles, kuidasmeedia ennast pakub ning reklaamib, kui regulaarselt uuendatakse lehekülgedel informatsiooni ning kas meedia on huvitatud lugejas-/ kuulajas-/ vaatajaskonna suurendamisest. Potentsiaalse meediatarbijana ei teadnud ma enne antud uuringu läbiviimist, kas tasu eest on võimalik tellida marikeelse trükilehe täisversiooni (näiteks pakub sellist võimalust ajaleht Чолман, mida antakse välja Vene Föderatsiooni Baškortostani Vabariigis) ja mis saadetakse PDF-failina huvilise elektronposti aadressile.

Võib oletada, et ma ei ole ainuke, kes ei ole teadlikemakeelse meedia tarbimise võimalustest. Suurem osa Venemaalt pärit soome-ugri rahvaste esindajatest, kes õpivad ja/või elavad Eestis, ei ole samuti kõigist nendest võimalustest teadlikud. Tuleb lisada, et Eestis puuduvad soome-ugri väikerahvaste keelsed meediakanalid.

Uurisin emakeelse meedia olukorda ka Eestis tegutsevate soome-ugri rahvaste ühingute esindajate käest – näiteks, udmurtide ühingu „Ошмес“ (Ošmes) ning marilaste ühingu „Тарту марий-влак ушем“ (Tartu Marilaste Liit) esindajatelt.

Udmurtide ühingu Ošmes esimehe Nadežda Ptšelovodova (intervjuu 2013) sõnul on tänapäeval võimalik lugeda ajalehti ning ajakirju, vaadata tele- ning kuulata raadiokanaleid udmurtide keeles ka elades ning õppides Eestis. Selleks on vajalik vaid interneti kasutamise võimalus. Nii näiteks töötavad üsna korralikult tele- ning raadiokanal „Мынам Удмуртие“ (Minu Udmurdimaa), samuti ka ajakirja „Инвожо“ ("Invožo") kodulehekülg. Need meediakanalid tegutsevad Udmurtia Vabariigi territooriumil. Seejuures aga leiab Nadežda Ptšelovodova, et udmurdikeelse meedia olukord Venemaal on väga halb.

Marilaste ühingu „Тарту марий-влак ушем“ esimees Vassili Nikolajev (intervjuu 2013) vastas küsimusele „Kas on võimalus Eestis elades ja/või õppides kasutada marikeelseid meediakanaleid?“ järgnevalt: „Jah, osaliselt on võimalik, kuid peaaesjalikult läbi interneti või kasutades meediakanali tellitud elektroonilist versioon. Samas sõltuvad meedia kasutamise võimalused konkreetsest keelest. Nii näiteks avaldatakse komikeelsete ajalehtede ja ajakirjade materjale täisulatuses internetis juba ammu ning regulaarselt, samas mõne teise soome-ugri keelse meedia leidmine võib osutuda päris raskeks ülesandeks.“

Marikeelse meedia olukorda iseloomustas Vene Föderatsiooni Tartu Marilaste Liidu esimees Nikolajev järgmiselt: „Olukorda pean halvaks: ajalehtede ja ajakirjade tiraažid on väikesed, koostatud on tekstid grammatiliselt valesti ja ebaprofessionaalselt. Kirjutavad ajakirjanikud ei tunne elementaarseid ajakirjanduse põhitõdesid ega ka žanre. Ajalehtede interneti versioonid on samamoodi tehtud isetegevuse tasemel, ei suudeta paika panna marikeelseid tähti ja neid värskendatakse ebaregulaarselt. Pärast elektroonilise tellimuse vormistamist ei ole endiselt nähtavad artiklite täisversioonid. Uudiseid edastavast meediast on enam vähem korrektselt ning grammatiliselt õiges marikeeles tegutsev tele-raadiokanali

"Марий Эл" uudistesaaade marilast "Марий Эл увер аршаш". Positiivse momendina võib ära märkida pidevat raadiokanali "Марий Эл Радио" levimist ning edastamist internetis, kuigi tegemist on puhtalt meelelahutusliku kanaliga, kus tegeletakse „lobisemisega“ ning marilaste muusika mängimisega,“ (intervjuust V. Nikolajeviga).

Eelpoolöeldu täiendamiseks tahan lisada mõned väljavõtted Vassili Nikolajevi ettekandest teemal „Marilaste teemaline sotsiaalmeedia“, mis oli koostatud 2012. aastal 16.-17. märtsil Eesti Rahvusraamatukogus toimunud konverentsiks „Väikerahvaste keelte riskid ja võimalused“.

Nikolajev (2012: 2) kirjutab, et marilaste meedia internetilehekülgede olukord ei ole kõige parem. Pea kõikide marikeelsete ajalehtede peatoimetajad peavad esmatähtsateks kommertshuve ning arvavad, et elektroonilise versiooni olemasolu vähendab trükimeedia tiraaži. Nii näiteks ajalehed „Марий Эл“, „Сурт-пече“ ning „Чолман“ pakuvad võimalust tellida lehe PDF-versiooni e-posti aadressile ning seetõttu on drastiliselt vähendanud avalikel internetilehekülgedel avaldatava materjali mahtu. Lisaks sellele on paljude ajalehtede internetversioonide uuendamine jäetud pahatihti unarusse („Марий Эл“, „Кугарня“) või siis vormistatakse lehekülgi tehnilisest vaatevinklist vaadates puudulikult. Nii näiteks noorele lugejaskonnale suunatud marikeelne ajaleht „Кугарня“ (<http://kugarnja.ru/>) ei avaldanud 2011. aasta detsembri lõpust kuni 2012. aasta märtsi alguseni ühtegi uut artiklit. Enam-vähem võib rahule jääda Baškortostani marilaste nädalalehe „Чолма“ (<http://www.cholman.ru>) tehnilise lahendusega ning ka värskendamise regulaarsusega. Kuid ka siin pakutakse lugejale vaid artiklite lühendatud versioone, mis lõpevad reeglina kirjaga „edasi saate lugeda meie trükilehest“ (viide).

Mis puudutab raadiokanali «Марий Эл Радио» (<http://mari-el-radio.ru>) internetilehekülge, siis siin muutub sisu pidevalt. Esikülge on vene keeles, meenutab pigem foorumit, kus on olemas nii registreerimis- kui ka suhtlemisvõimalus. Telekanali «Марий Эл ТВ» (mille näol on tegemist REN TV projektiga Regioon 12 (<http://video.vmariel.ru/users/MarielTV/videos/public>)) videouudiseid võib huvi korral leida ka YouTube kanalist. (Николаев 2012)

3. Uurimisküsimused

Käesoleva magistritöö eesmärk on kaardistada Eesti ülikoolides õppivate ning õppinud ja siia elama jäänud Venemaalt pärit soome-ugri rahvaste esindajate massimeedia kasutamine.

Kuna tegemist on uurimata temaga, sellealast teoreetilist või empiirilist teaduslikku materjali vajalikul määral ei leidu, samuti puuduvad varasemalt läbiviidud uurimised, mis ühel või teisel määral oleksid puudutanud seda probleemi, ei püstitata antud magistritöö raames uurimishüpoteese. Samas on selle temaga seoses tekkinud rida küsimusi, millele püüan oma magistritöös ka vastata. Küsimused on järgmised:

1. Millist meediat kasutavad Venemaalt pärit soome-ugri rahvaste esindajad Eestis?

- Kas nad kasutavad Eesti või Venemaa meediat?
- Millises keeles meediat nad kasutavad kõige rohkem: oma rahvuse keeles, vene või eesti keeles?
- Miks nad pöörduvad selle või teise meediakanali poole?
- Milliseid meediakanaleid kasutavad nad eesti, vene ja oma rahvuse keeles?

2. Kellena määratlevad end Eesti ülikoolides õppivate ning õppinud ja siia elama jäänud Venemaa soome-ugri rahvaste esindajad?

4. Meetod

4.1. Küsitlus uurimismeetodina

Käesolevas magistritöös püstitatud eesmärgi saavutamiseks kasutatakse *standardiseeritud ankeetküsitluse meetodit*, mis sisaldab ka mõningaid lahtisi küsimusi. Küsitluse abil on võimalik jõuda suurema hulga vastajateni ja teha üldistusi grupi kui terviku kohta.

Ankeet koosneb 39 küsimustest (vt. Lisa 1) ning kolmest blokist: esimeses küsitakse vastaja meediakasutuse kohta, teises osas tema enesemääratluse kohta ja kolmandas osas fikseeritakse vastajat iseloomustavad sotsiaaldemograafilised ja muud vajalikud taustatunnused.

Ankeedis on esindatud nii suletud kui ka avatud küsimused. Avatud küsimused puudutavad peaaesjalikult meedia kasutamist. Nii näiteks viiendast kuueteistkümnenda küsimuseni (vt. Lisa 1) pidid respondendid ise nimetama nende poolt kasutatavad meediakanalid. Küsitluse teises blokis on suureks avatud küsimuseks kolmekümnes küsimus – *mis Teie jaoks tähendab „olla soomeugrilane“?* (vt. Lisa 1). Lisaks sellele on lahtised ka vastusevariant „muu“ küsimustes, mis täpsustavad keeleoskusi, haridustaset ning valdkonda, tegevusala, allikaid, kust isik saab informatsiooni oma rahvuse kultuuri kohta.

4.2. Valim ja küsitluse läbiviimine

Ankeeti jagati kõigepealt hõimurahvaste programmi stipendiaatide seas. Samuti pakuti seda Venemaalt pärit soome-ugri rahvaste esindajatele, kes on õppinud Eesti ülikoolides ja jäänud Eestisse elama. Suurem osa ankeetidest saadeti laiali e-maili teel. Teine osa jagati Tartu Ülikooli Paul Ariste soome-ugri põlisrahvaste keskuse kaasabil, välja prinditult. Ankeetküsitlus oli läbiviidud 2013. aastal märtsist aprillini.

Käesoleval hetkel on õppeinfosüsteemi andmetel Eestis õppivaid soome-ugri väikerahvaste esindajaid ligikaudu 38. Mõned nendest on ka akadeemilisel puhkusel ja elavad väljaspool Eestit või nad ei viibi mingi teisel põhjusel Eestis. Üliõpilaste väikese arvu tõttu liideti

valimisse ka soome-ugri rahvuste Venemaalt pärit esindajad, kes pärast Eesti kõrgkoolides õpingute lõpetamist on jäänud Eestisse elama, kusjuures nende täpne arv ei ole teada. Samas on pea kõikide kunagiste üliõpilaste elektroonilised aadressid olemas Tartu Ülikooli Paul Ariste soome-ugri põlisrahvaste keskuses või on kättesaadavad aadressil <http://www.ut.ee/Ural/ariste/>, kust olid võetud kontaktandmed ka antud uurimistöö läbiviimiseks.

Seoses sellega, et Eestis tegelikult õppivate ning õppinud ja siia elama jäänud Venemaa soome-ugri rahvaste esindajate kohta puuduvad täpsed andmed ning puudub ka nende nimekiri, on kasutatud andmete kogumiseks ka *lumepalli meetodit* – palutud on ankeeti levitada ka oma tuttavate hulgas. E-maili teel saadeti välja 73 ankeeti ja Tartu Ülikooli Paul Ariste soome-ugri põlisrahvaste keskuses jagati paberikandjal 10 ankeeti ja lisaks jagati 2 ankeeti Mari Sangari päeva üritusel. Kokku jagati välja 85 ankeeti. Mõned potentsiaalsed respondendid vastasid, et ei ela Eestis, osa ei reageerinud saadetud e-mailile ning teatud osa saatis siiski täidetud ankeedid tagasi. Tagasi saadi 51 ankeeti. Saadud ankeetidest võeti andmete analüüsimiseks kasutusele 50 täidetud ankeeti, sest üks ankeetidest oli poolelikult täidetud (vastaja vastas vaid esimese bloki küsimustele).

Andmete analüüsiks kasutati MS Excel tabelit, kuhu olid sisestatud kõik respondentide vastused. Sellest tabelist lähtuvalt tekivad tabelid, millest sisalduvad andmed peegeldavad omakorda uurimistöö peatulemustes.

5. Uurimise tulemused

5.1. Sotsiodemograafilised andmed

5.1.1 Soome-ugri rahvaste esindajate üldine iseloomustus

Tabel 4. Vastajate iseloomustus soo, vanuse, haridustaseme järgi.

Sugu	<i>Mehed</i>	18
	<i>Naised</i>	32
Vanus	<i>Kuni 30 aastat</i>	16
	<i>31 – 40 aastat</i>	31
	<i>Üle 40 aasta</i>	3
Haridus	<i>Keskharidusega</i>	2
	<i>Kõrgharidusega</i>	38
	<i>Teaduskraad – MA</i>	7
	<i>Teaduskraad – PhD</i>	3

Ülaltoodud tabelist on näha, et valimi moodustasid 18 meest ja 32 naist. Valdav osa vastajatest on vanuses 31 – 40 aastat. Kõige enam mehi on vanuserühmas (9 inimest) 36 – 40 aastat ja naisi (13 inimest) vanuses 31 – 35 aastat (vt. Lisa 2 tabel 20). Samuti on väga vähe (ainult 7 inimest) vastajaid rühmas, kes on nooremad kui 25 aastat (vt. Lisa 2 tabel 20).

Kuna valimisse otsitigi inimesi kõrghariduse omandamise programmi kaudu, on need siia ka leitud. Tabel 4 näitab, et peaaegu kõik respondendid on kõrgharidusega. Teaduskraadiga respondendid olid enam kui 31 aastat vanad (vt. Lisa 2 tabel 21). Samuti on kõrgharidusega ka kõik noored vastajad (vt. Lisa 2 tabel 21). Taoline valimi koosseis on mõistetav, sest küsitlus on läbi viidud Eesti ülikoolides õppivate või õppinud soome-ugri rahvaste esindajate seas ning esmajoones Hõimurahvaste õppeprogrammi stipendiaatide seas.

Eestis õppivate ja elavate soome-ugri väikerahvaste esindajate haridusvaldkonnad on küllaltki erinevad. Ära märgituks osutusid erialad nagu tehnika, põllumajandus, majandus, õigus, loodus, humanitaar- ja sotsiaalteadused, pedagoogika ja meditsiin. Kuid selgus ka, et rohkem kui pooled vastajatest (28) on humanitaarharidusega (vt. Lisa 2 tabel 22). Võib öelda, et Eestis õppivate ja elavate soome-ugri rahvaste esindajate seas domineerivad enam humanitaarala inimesed.

Alljärgnevas tabelist (vt. Tabel 5) on näha, et kõige rohkem oli vastajate hulgas marisid ja udmurte, teiste rühmade esindajaid oli vaid üks-kaks (vt tabel 5). Üldse ei olnud valimis vadjalaste, isurite, ingerisoomlaste ja manside esindajaid. Tänapäeval hõimurahvaste stipendiaatide seas ongi suhteliselt palju marilasi (vt. Tabel 3 lk 19). Samas näitab antud magistritöö lisa 2 tabel 23, et peaaegu pooled kõikidest vastajatest (kokku 24) õpivad endiselt veel ülikoolides.

Tabel 5. Rahvus.

Udmurdid	14
Marid	23
Komid	3
Permikomid	2
Mokšad	2
Ersad	1
Karjalased	1
Vepslased	1
Handid	1
Ei märkinud	2

5.1.2. Hõivatus, Eestis elamise kestus ja keelte valdamine

Valimisse sattunud vastajatest suurem osa töötab (18), 13 vastajat töötavad ja õpivad samaaegselt, 11 ainult õpivad ning 8 on neid, kes ei tööta ega õpi (vt. Lisa 2 tabel 23). Viimastest valdava osa moodustavad koduperenaised ning akadeemilisel puhkusel olevad üliõpilased.

Kui vaadelda käesoleva magistritöö lisa 2 tabel 23 vastuseid vanuse põhjal, siis on selgelt näha, et respondendid vanuses kuni 30 aastat on põhiliselt õppimisega tegelevad inimesed.

Samas vanemate respondentide (üle 30 aasta) seas on suurem osa töötavad inimesed. Vaid õppimisega hõivatud inimesi antud vanuserühmas ei ole.

Venemaalt pärit soome-ugri rahvaste esindajad õpivad ja elavad Eestis üldjuhul alates paarist kuust kuni mitme aastani. Magistritöö tabel 6 näitab, et ainult neli inimest kõigist vastanutest on Eestis elanud kuni ühe aastat. Antud fakt tuleneb ilmselt hõimurahvaste programmi tingimustest - antud programm toetab viimastel aastatel peamiselt vaid Venemaa soome-ugri noorte doktoriõpinguid, seegi on piiratud kuni viie doktoritõppe kohaga aastas. Peaaegu võrdselt on respondente, kes on õppinud ja/või elanud Eestis 1 – 5 aastat, 11 – 15 aastat ja üle 15 aasta. Eestis elamise kestuse alusel moodustuvad kaks võrdest rühma: Eestis on elanud kuni 10 aastat 25 vastajat ja samapalju vastajaid on elanud Eestis üle kümne aasta. Järgnevalt vaatame, kas nende rühmade vahel tekivad erinevused ka nende meediakastuse eelistustes ja/ või enesemääratluses.

Tabel 6. Eestis elamise kestus ja vanus.

Kõik respondendid	Vanus					Kokku
	Kuni 25 a.	26 - 30	31 – 35	36 - 40	Üle 40 aa.	
Eestis elamise kestus						
0 - 1 aasta	3	1	-	-	-	4
1 – 5 aasta	3	7	1	-	1	12
6 – 10 aasta	1	-	4	4	-	9
11 – 15 aasta	-	1	9	2	-	12
Üle 15 aasta	-	-	2	9	2	13
Kokku	7	9	16	15	3	N = 50

Kui analüüsida respondentide vanust ja Eestis elamise kestust (vt. Tabel 6), siis selgus, et vastajad vanuses kuni 30 aastat viibivad Eestis peamiselt mitte enam kui viis aastat. Pikemat aega Eestis (üle 10 aastat) õppivad ja/või elavad soomeugrilased kuuluvad üle 31 aastaste vanuserühma.

Antud töö lisa 2 tabel 24 näitab, et mitte kõik Venemaalt pärit soome-ugri rahvaste esindajad ei valdab perfektselt oma rahvuskeelt. Ainult 39 inimest kirjutab, loeb ja räägib vabalt ühes soome-ugri keeltest. Üheksa inimest on märkinud, et nad kirjutavad, loevad ja räägivad oma keeles veidi. Tulemustest selgus, et vastajate seas ei ole mitte ühtegi soome-ugrilast, kes üldse ei valdaks oma rahvuskeelt. Siinjuures selgus, et kõik (50 inimest), kes on pärit Venemaa soome-ugri väikerahvaste seast valdavad vene keelt. Saadud andmete

põhjal võib öelda, et selline tulemus kinnitab tänapäeva Venemaal toimuvat keelelist tendentsi – üldiselt Venemaa soomeugrilaste emakeelsus langeb. Ja see ei ole ime, kuna Venemaa riigikeeleks on vene keel ja kõik vastajat on pärit Venemaalt.

Eesti keele valdamise pilt on suhteliselt teistsugune (vt. Lisa 2 tabel 24). Pisut rohkem kui pooled vastajatest (27 inimest) kirjutab, loeb ja räägib vabalt eesti keelt. Lisaks 21 soomeugrilast on märkinud, et räägivad, loevad ja kirjutavad Eesti keeles ainult natuke. Samamoodi kui vene keele ja oma rahvuskeele valdamise puhul, ei ole valimis mitte ühtegi vastajat, kes üldse ei oskaks eesti keelt. Antud tulemus on oodatav, sest kõik respondendid õpivad või on õppinud Eesti ülikoolis eesti keeles. Samuti pooled vastajatest elavad Eestis juba üle kümne aasta.

Samuti on mõned vastajatest märkinud (vt. Lisa 2 tabel 24), et oskavad erineval määral lisaks eesti, vene ja oma rahvuskeelele ka selliseid keeli nagu ungari (2), soome (6), tatari (1), saksa (3), udmurdi (2), ersa (2) ja komi (1). Käesolevad tulemused on oodatavad, sest suurem hulk ankeetide vastajatest on humanitaarharidusega inimesed. Inglise keele valdamist seevastu võib hinnata tagasihoidlikuks – suurem osa vastajatest räägivad, loevad ja kirjutavad inglise keeles kas natuke (21) või halvasti (19).

5.1.3. Side kodumaaga ning tuleviku sidumine Eestiga

Selleks, et hinnata soomeugri rahvaste esindajate seost kodumaaga, on ankeedis palutud vastata küsimusele, kas vastajad on viimase viie aasta jooksul käinud kodumaal. Tulemused sellele küsimusele kajastuvad antud töö lisa 2 tabelites 25 ja 26. Tulemustest võib näha, et rohkem kui pool vastajatest (26) on sõitnud kodumaale sageli, isegi mõnel aastal mitu korda. Nende hulgas on peaaegu kõik (15) kuni 30-aastased soomeugrilased. 20 inimest on viimase viie aasta jooksul käinud oma kodumaal harva, mõnikord ainult üks kord aastas. 95% nendest kuuluvad 31 – 40 aastaste vanuserühma.

Samuti lisa 2 tabel 26 näitab, et Eestis õppivatest ja/või elavatest soomeugrilastest on käinud kodumaal sageli ja isegi mõnel aastal mitu kord need (17 inimest 25st), kes on Eestis viibinud alla kümne aasta. Eestis üle kümne aasta õppivate ja/või elavate soome-

ugri väikerahvaste esindajatest suurem hulk (14 inimest 25st) on käinud oma kodumaal harva ja vahepeal all ühe korra aastas.

Seega saab konstateerida fakti, et Venemaa soomeugrilased, kes on pikemat aega õppinud ja/või elanud Eestis külastavad oma kodumaad harvem. Kuid peaaegu kõik vastajad on viimase viie aasta jooksul regulaarselt, vähemalt ühe korra aastas käinud oma kodumaal. Seega saab öelda, et üldiselt side kodumaaga ei ole Eestis viibimise aastate jooksul katkenud.

Ankeetide analüüsimise käigus selgus, et pooled vastajatest on juba sidunud oma tuleviku Eesti Vabariigiga (vt. Lisa 2 tabel 27). Lisaks sellele on kaheksal inimesel kavas oma tulevik Eestiga siduda. Samuti on vastajate seas ka soomeugrilasi, kes plaanivad minna Eestist tagasi kodumaale.

Kui võrrelda vanuse põhjal (vt. lisa 2 tabel 27), siis selgub, et oma elu on juba Eestiga sidunud kõige suurem hulk üle 31-aastastest inimestest. Seejuures vastajad 31 – 40 aastate vanuserühmast ei kavatse lähiajal kodumaale tagasi minna. Võrreldes vanemas eas soomeugrilastega on noorte (alla 30 aastat) seas hoopis teistsugune pilt. 16 inimestest 5 plaanivad siduda oma tuleviku Eestiga või on seda juba teinud. Kuid sama suur arv noortest vastajatest kavatseb *kunagi* ja kaks inimest *varsti* sõita Eestist tagasi oma kodumaale. Seega ei plaani oma tulevikku siduda Eestiga alla 30-aastaste vanuserühmas 16 inimest ja üle 30-aastaste vanuserühmas 34 inimest.

Lisast 2 tabelist 28 on näha, et Eestis elavate ja/või õppivate üle 10 aasta siin viibinud soomeugrilastest suurem osa on juba sidunud oma tuleviku Eesti Vabariigiga. Ainult üks inimene kavatseb kunagi tagasi oma kodumaale minna. Alla 10 aastat Eestis viibivate Venemaa soomeugrilaste seas on enam neid, kes plaanivad tagasi oma kodumaale minna. Samuti mitte ühtegi alla viieaasta Eestis õppivast soomeugrilasest ei ole veel oma tulevikku Eestiga sidunud. Seejuures mõned alla 10. aasta Eestis elavatest ja/või õppivatest Venemaa soomeugrilastest ikka kavatsevad oma tulevikku planeerida Eestis.

Kokkuvõttes saab kujutada järgmist sotsiodemograafilist pilti Eestis õppivatest ja elavatest Venemaalt pärit soome-ugri väikerahvaste esindajatest. Eestis viibivate soome-ugri väikerahvaste esindajate hulgas on nii mehi kui ka naisi peamiselt vanuses 31 kuni 40

aastat. Valimisse sattunud soome-ugri rahvaste esindajad on kõrgharidusega ning nende seas on tunduvalt enam humanitaarharidusega inimesi. Eestis õppivad ja siia elama jäänud inimestest on suuremalt jaolt volga ja permi rahvaste esindajad. Suurem osa vastajatest on töötavad inimesed või töötavad õppimise kõrvalt. Võrreldes töötavate inimeste hulga on natukene vähem neid, kes ei tööta ja ainult õpivad. Ühesõnaga Venemaalt pärit soome-ugri rahvaste esindajad osalevad aktiivselt ka Eesti tööturul. Mitte kõik neist vastajatest ei valda perfektselt oma rahvuskeelt. Selle juures kõik soome-ugri väikerahvaste esindajad valdavalt vabalt vene keelt. Selgus ka, et kõik soomeugrilased oskavad erineval tasemel eesti keelt. Üldiselt on soomeugrilastel säilinud side oma kodumaaga ja ei ole katkenud Eestis viibimise aja jooksul. Pooled vastajatest on juba seostanud oma tuleviku Eesti Vabariigiga. Väga vähe on vastajate hulgas neid soomeugrilasi, kes üldse ei plaani Eestisse elama jääda.

5.2. Soome-ugri väikerahvaste esindajate meediakasutus

Antud peatükis püüan vastata magistritöö ühele põhilisele uurimisküsimusele – millist meediat kasutavad Venemaalt pärit soome-ugri rahvaste esindajad Eestis?

5.2.1. Meediakasutuse sagedus

Käesolevas uurimistöös püstitatud lisaküsimusele – millises keeles meediat kasutavad Venemaalt pärit soome-ugri rahvaste esindajad kõige enam: oma rahvuskeelset, vene- või eestikeelset? – leiab vastuse tabelist 7.

Esmalt tuleb mainida, et ajalehtede, ajakirjade, raadiokanalite ja telekanalite hulka kuuluvad ka nende meediumite elektroonsed versioonid ja online-translatsioonid. Samuti tuleb selgituseks lisada, et kõik vastajad ei olnud antud tabelis igale küsimustele vastanud, mida võib seletada asjaoluga, et vastamiseks planeeritud aeg oli liiga lühike ja ankeet oli suhteliselt pikk.

Alltoodud tabelist (vt. tabel 7) on näha, et vastajad on märkinud, et oma rahvuskeeles kasutavad vastajad iga päev infoallikatest internetti. Mitu korda nädalas kasutatakse

ajalehti ning raadiot. Ajakirju, raadiokanaleid ja telekanaleid kasutavad vastajad enamasti mitu korda aastas või harvemini. Väiksem osa vastajatest ei jälgi üldse televisiooni ja ajakirju oma rahvuskeeles. Seega tabelis 7 avaldatud andmete põhjal võib öelda, et Eestis õppivate ja elavate soome-ugri väikerahvaste esindajad kasutavad oma rahvuskeeles meediakanaleid enamasti harvemini kui iga päev.

Tabel 7. Meediakasutuse sagedus

Meediakanalid		Iga päev	Mitu korda nädalas	Mitu korda kuus	Mitu korda aastas või harvemini	Ei jälgi üldse	Ei ole märganud
oma rahvuskeeles	Raamatud	3	10	10	19	7	1
	Ajalehed	3	14	13	13	6	1
	Ajakirjad	1	4	10	17	15	3
	Raadio	5	7	12	15	9	2
	TV	2	7	9	13	16	3
	Internet	18	3	8	10	7	4
Vene keeles	Raamatud	16	16	10	7	-	1
	Ajalehed	11	15	10	8	2	4
	Ajakirjad	7	15	13	10	4	1
	Raadio	13	12	14	7	3	1
	TV	26	12	6	2	2	2
	Internet	45	4	-	-	-	1
Eesti keeles	Raamatud	11	10	19	7	2	1
	Ajalehed	15	16	15	3	-	1
	Ajakirjad	6	11	22	8	2	1
	Raadio	15	10	15	7	3	-
	TV	14	12	11	9	3	1
	Internet	33	13	3	1	-	-

Teiselt poolt kasutavad peaaegu kõik soome-ugrilastest vastajad kõige sagedamini, st. iga päev internetti vene keeles. Lisaks vaatab suhteliselt suur osa soomeugrilastest iga päev venekeelseid telekanaleid ja loeb venekeelseid raamatuid. Siinjuures loevad raamatuid igapäevaselt soomeugrilased (12 inimest, vt. lisa 2 tabel 1), kes on õppinud ja elanud Eestis alla kümne aasta. Üle kümne aastat Eestis õppivatest ja elavatest soomeugrilastest kasutab igapäevaselt suhteliselt suur osa lisaks televisioonile ja internetile ka raadiokanaleid (vt. lisa 2 tabel 2). Küsitlustulemustest ilmneb, et suurem osa Venemaa soome-ugri rahvaste esindajatest tarbib vene keeles meediat tavaliselt iga päev või vähemalt kord nädalas.

Analüüsid tabelit 7 võib öelda, et soomeugrilased jälgivad enamasti eestikeelseid meediakanaleid iga päev, mitu korda nädalas või isegi mitu korda kuus. Seejuures näitab lisa 2 tabel 3, et iga päev kasutab eestikeelseid meediakanaleid soomeugrilastest tavaliselt need, kes on õppinud ja elanud Eestis rohkem kui kümme aastat. Seejuures ei ole üle kümne aasta Eestis õppivatest ja elavatest soomeugrilastest ühtegi, kes ei jälgiks mitte kunagi eestikeelseid meediakanaleid (vt. lisa 2 tabel 3).

Võrreldes meediakasutuse sagedust keelte põhjal, võib öelda, et nende seas, kes kasutavad meediat iga päev, domineerivad enam vene- ja eestikeelsed meediakanalid. Samuti kasutavad Eestis õppivad ja elavad soomeugrilased ülaltoodud meediakanalitest kõige sagedamini venekeelset televisiooni ja interneti. Samuti selgus, et kõikidest analüüsitud keeltest eelistab suurem osa vastajatest jälgida iga päev infoallikana uut meediat – internetti. Tuleb ka tõdeda, et kõik küsitluses osalejad jälgivat erineva sagedusega eestikeelseid ajalehti ja venekeelseid raamatuid. Samuti kasutavad kõik soomeugrilased informatsiooni saamiseks erineva sagedusega interneti, nii eesti kui vene keeles.

Tabelites (vt. Tabel 7 ja lisatabelid 1, 2, 3) toodud andmetest lähtuvalt, võib meediakasutuse sageduse kohta teha järgmised järeldused:

- Suurem osa Eestis õppivatest ja elavatest Venemaalt pärit soome-ugri rahvaste esindajatest kasutab oma rahvuskeelseid meediakanaleid ebaregulaarselt ja harva.
- Kõige sagedamini jälgivad soomeugrilased meediakanaleid vene ja eesti keeltes. Siinjuures kõik üle kümne aasta Eestis õppivatest ja elavatest soomeugrilastest jälgivad erineva sagedusega eestikeelseid meediakanaleid.
- Valdav osa vastajatest kasutab informatsiooni saamiseks igapäevaselt nii oma rahvuskeeles kui ka eesti ja vene keeltes uut meediat – internetti. Seejuures internetti kui infoallikat kasutavad kõik Eestis elavad ja õppivad soomeugrilased eesti ja vene keeltes.

5.2.2. Meediakanalite kasutus eesti ja vene keeles ning oma rahvuskeeles

Antud uurimistöös on tähelepanu all ka eesti, vene ja oma rahvuskeelte erinevate trükimeedia-, raadio- ja telekanalite ning internetiportaalide jälgimine. Ankeedile vastanud

isik sai ise nimetada meediakanalid, mida ta jälgib. Kanalite nimekiri ja nimetamise sagedus on toodud tabelites 8-13 ning lisatabelites 4-10.

5.2.2.1. Ajalehtede ja ajakirjade lugemine

Lisa 2 tabel 4 näitab, et neljal vastajal viiekümnest ei ole võimalust oma rahvuskeeles ajalehti ja ajakirju lugeda. Seejuures kaheksa inimest ei loe üldse oma emakeelseid ajalehti ja ajakirju. Samuti kaks inimest ei vastanud üldse antud küsimusele. Seega ligikaudu kolm neljandikku Eestis õppivatest ja elavatest soomeugrilastest jälgib oma rahvuskeelseid ajalehti ja ajakirju.

Kõige enam nimetati vastajate seas marikeelseid ajalehti „Marij El“ (13), „Kugarnja“ (9) ja udmurdikeelset ajalehte „Udmurt dunne“ (11) ning komikeelset ajalehte „Komi mu“ (3) (vt. lisa 2 tabel 4). Lisaks on vastajad maininud Baškortostani Vabariigis (Venemaal) ilmuvaid marikeelseid ajalehti nagu „Tšolman“ (4) ja „Družba“ (3). Ajakirjadest on nimetanud kõige enam udmurdikeelseid lehti nagu „Invožo“ (9), „Keneš“ (3) ja marikeelset ajakirja „Ontšōko“ (4). Samuti loevad vastajad ka marikeelset lastele mõeldud ajalehte „Jamde lij“ (5) ja udmurdikeelset lasteajakirja „Kizili“ (2). Vaid üksikud soomeugrilastest on nimetanud järgmiseid väljaandeid nagu vepsakeelne ajaleht „Kodima“, mokšakeelne ajakiri „Mokša“, komikeelsed väljaanded „Tšuskanzi“, „Vojvōv kodzuv“, „Jugōd kodzuv“, „Majak Sōsolō“, udmurdikeelsed väljaanded „Zetšbur“, „Dart“, „Vordskem kōl“, „Ošmes“, „Ašaltši“, „Alnaš kuara“ ning marikeelsed väljaanded „Surtpetše“, „Patšemōš“. Vastajate poolt ei olnud nimetatud mitte ühtegi handi, karjala või ersakeelset väljaannet.

Analüüsid lisa 2 tabel 5 võib näha, et võrreldes omakeelsete väljaannete jälgimisega ei loe eestikeelseid lehti ainult üks vastajatest ning üks inimene on jätnud antud küsimusele vastamata. Seega peaaegu kõik vastajatest loevad eestikeelseid ajalehti ja ajakirju. Kui vaadata eestikeelsete väljaannete nimekirja, siis on kõige enam nimetatud ajalehte Postimees (41 inimest) – seda loevad peaaegu kõik üle kümne aasta Eestis elanud vastajad (vt. lisa 2 tabel 5). Samuti jälgitakse ka selliseid ajalehti nagu Õhtuleht (5), Eesti Päevaleht (8), Äripäev (7) ning ajakirjadest Pere ja Kodu (7). Eestikeelsete väljaannete nimekiri on võrdlemisi pikk (vt. lisa 2 tabel 5), kuid teisi ajalehti ja ajakirju on nimetanud vaid üksikud vastajad. Samuti on lisa 2 tabelis 5 näha, et rohkem on eestikeelset trükimeediat maininud soomeugrilased, kes on Eestis elanud ja/või õppinud üle kümne aasta.

Lisa 2 tabel 6 näitab, et võrreldes omakeelsete väljaannete jälgimisega ei loe venekeelseid ajalehti ja ajakirju samapalju inimesi (8), sealjuures on nende seas kuus inimest, kes on Eestis elanud ja õppinud alla kümme aasta. Lisaks kuus inimest ei vastanud üldse antud küsimusele. Seega ligikaudu kolm neljandikku vastajatest jälgib ka venekeelseid meediakanaleid.

Saadud andmetest on näha (vt. lisa 2 tabel 6), et mainitud Venemaa venekeelsete väljaannete nimekiri on pikem kui Eesti venekeelsete väljaannete oma. Samuti Venemaa venekeelsete ajalehtede ja ajakirjade nimekiri on teataval määral erinev ka lähtuvalt temaatikast. Kuid selgub, et venekeelsete väljaannete lugejaskond tunneb mingil määral huvi ka soome-ugri temaatika vastu. Nii näiteks on välja toodud sellised ajakirjad nagu *Linguistica Uralica*, „Финно-угроведение“, „Финно-угорский мир“, „Финноугрия. Этнический комфорт“, „Ежегодник финно-угорских исследований“, „Этнографическое обозрение“.

Kui vaadata Eestis ilmuvaid venekeelseid väljaanneid (vt. lisa 2 tabel 6), siis kõige rohkem loevad vastajad (11 inimest) venekeelset üleriigilist ajalehte *Postimees* ja neli inimest on nimetanud, et loevad ajakirja *Jana*. Samuti on mainitud ka Eestis ilmuvaid üleriigilisi venekeelseid ajalehti nagu *MK Estonia* (3), *Delovõe vedomosti* (3), *Den za Dnjom* (3) ning kohalikke ajalehti nagu *Stolica* (1) ja *Severnoe poberezje* (1). Kokkuvõttes huvituvad Eestis õppivad ja elavad soomeugrilased Eestis ilmuvatest venekeelsetest ajalehtedest ja ajakirjadest vähem kui nt eestikeelsetest.

Kokkuvõttes saab teha järgmiseid järeldusi, et Eestis õppivaid ja elavaid soome-ugri väikerahvaid iseloomustab suurem huvi eestikeelse trükimeedia vastu (rohkem on antud rühmas neid, kes on Eestis elanud ja õppinud üle kümne aasta) ning mingil määral on neil huvi ka oma rahvuskeelsete ajalehtede ja ajakirjade vastu. Lisaks ei kuulu Venemaalt pärit soomeugrilased Eesti venekeelse trükimeedia lugejaskonda. Huvi kohaliku venekeelse trükimeedia vastu on üsna madal kogu venekeelse elanikkonna seas (vt Vihalemm 2004). Seejuures Eestis õppivad ja elavad soomeugrilased loevad erinevaid Venemaa venekeelseid ajalehti ja ajakirju.

5.2.2.2. Telekanalite vaadatavus

Alltoodud tabelist 8 on näha, et 13 vastajal ei ole enda sõnul võimalik oma rahvuskeelseid telekanaleid jälgida. Samuti ei jälgi kümme vastajat ühtegi telekanalit oma emakeeles ja üks vastajatest jättis antud küsimusele vastamata. Seega saab öelda, et natukene enam kui pooled vastajatest jälgivad mingil määral oma rahvuskeelseid telekanaleid.

Tabel 8. Telekanalite vaadatavus oma rahvuskeeles

	Kokku
Ei ole võimalik selles keeles kanalit jälgida	13
Ei jälgi selles keeles ühtegi kanalit	10
Ei vastanud	1
Kanalite nimekirj	
ТК „Регион 12“ (uudiste saade „Марий Эл ТВ“)	15
ГТРК „Марий Эл“ (uudiste saade „Марий Эл увер аршаш“)	2
ТРК «Мынам Удмуртие»	9
ТК «Юрган»	2

Telekanalite nimekirja analüüsidest võib näha (vt. tabel 8), et kõige rohkem televaatajad on telekanalil „Region 12“ (kus läheb eetrisse marikeelne uudistesaaade „Марий Эл ТВ“) ja udmurdikeelsel telekanalil „Мõnam Udmurtie“. Tuleb mainida ka, et kaks vastajat on nimetanud komikeelset telekanalit „Jurgan“. Kuid mitte ühtegi telekanalit ei toodud välja teistes soome-ugri keeltes nagu vepsa, handi, mokša, ersa, karjala, permikomi keeltes. See võib olla seotud tõenäoliselt sellega, et just antud keeltes ei ole võimalik Eestis elavatel ja õppivatel inimestel telekanaleid jälgida. Samuti, nagu on näha tabelist 7, siis vastajad jälgivad telekanaleid (s.h. online-translatsioone) sagedusega mitmest korrast kuus, kuni mitme korrani aastas. Järelikult saab öelda, et Eestis õppivad ja elavad soomeugrilased ei ole kuigi aktiivsed enamkeelsete telekanalite vaatajad.

Alljärgnevast tabelist 9 on näha, et kolm inimest on vastanud, et nendel ei ole võimalik eestikeelseid telekanaleid jälgida. Selle põhjuseks võib olla see, et antud vastajad ei oma kodus telerit ja/või neil puudub ka ligipääs telerile. Samuti seitse vastanutest ei jälgi ühtegi eestikeelset telekanalit. Nende hulka kuuluvad peaaegu kõik (6 inimest), kes on Eestis õppinud ja elanud alla kümne aasta (vt. lisa 2 tabel 7). Lisaks kaks inimest ei vastanud

antud küsimusele. Seega saab väita, et enam kui pooled vastajatest (38 inimest) jälgivad eestikeelseid telekanaleid.

Tabel 9. Eestikeelsete telekanalite vaadatavus

	Kokku
Ei ole võimalik selles keeles kanalit jälgida	3
Ei jälgi selles keeles ühtegi kanalit	7
Ei vastanud	2
Kanalite nimekiri	
ETV	31
ETV 2	15
Kanal 2	10
TV 6	6
TV 3	12
Viasat Baltic Sport	3
Kanal 11	1

Eestikeelsete telekanalite nimekirja analüüsidest võib öelda (vt. tabel 9), et kõige rohkem televaatajad on Eesti Rahvusringhäälingu telekanalil ETV, siinjuures suurem osa (20 inimest, vt. lisa 2 tabel 7) antud telekanali vaatajatest on elanud ja/või õppinud Eestis üle kümne aasta. Samuti vaatab suhteliselt suur osa vastajatest selliseid eestikeelseid telekanaleid nagu ETV2, Kanal 2 ja TV3. Samuti on tabelist 7 näha, et vastajad jälgivad eestikeelseid telekanaleid (s.h. online-translatsioonid) sagedusega iga päev kuni mitu korda kuus. Järelikult saab väita, et võrreldes omakeelsete telekanalite jälgitavusega on Venemaalt pärit soomeugrilased suhteliselt aktiivsed eestikeelsete telekanalite vaatajad.

Venekeelsete telekanalite nimekirja leiab lisa 2 tabelist 8. Antud tabelist on näha, et ainult üks inimene on vastanud, et tal ei ole võimalik venekeelseid telekanaleid jälgida. See võib olla seotud sellega, et vastajal puudub ligipääs telerile. Samuti on vaid kolm vastajat märkinud, et nad ei jälgi ühtegi venekeelset telekanalit. Tegemist on alla kümne aasta Eestis õppivate ja elavate soomeugrilastega. Lisaks neli inimest ei vastanud antud küsimusele. Seega saab öelda, et suurem osa vastajatest (42 inimest) jälgib venekeelseid telekanaleid.

Venekeelsete telekanalite nimekirja analüüsidest saab näha (vt. lisa 2 tabelis 8), et Eestis õppivad ja elavad soome-ugri rahvaste esindaja jälgivad kõige enam Venemaa

venekeelseid telekanaleid. Kõige rohkem vastajad on näiteks sellistel Venemaa päritolu telekanalitel nagu ORT (20 inimest), PBK (18), RTR-Planeta (13), Rossia (11), NTV-Mir (10). Vähem jälgivad Venemaalt pärit soomeugrilased Eesti venekeelseid telekanaleid, näiteks on mainitud telekanalit 3+Estonia (10 inimest) ja Orsent TV (1). Tabel 7 andmete põhjal saab öelda, et Eestis õppivad ja elavad soomeugrilased on võrdlemisi aktiivsed venekeelsete telekanalite vaatajad, kuid kõige rohkem eelistavad nad vaadata Venemaa venekeelseid telekanaleid.

Antud töö andmete põhjal saab teha järeldusi nagu, et Eestis õppivaid ja elavaid soomeugri väikerahvaid iseloomustab suurem huvi Venemaa venekeelsete telekanalite vastu. Lähtuvalt telekanalite jälgimise aktiivsusest saab ka öelda, et vastajad on kõige aktiivsemad venekeelsete telekanalite vaatajad ja suhteliselt madal huvi on neil eestikeelsete telekanalite vastu. Samuti ei ole nad kuigi aktiivsed oma rahvuskeeltes telekanalite jälgijad.

5.2.2.3 Raadiokanalite kuulatavus

Alltoodud tabel 10 näitab, et 7 vastajat on märkinud, et neil ei ole võimalik oma rahvuskeelseid raadiokanaleid kuulata. Samuti 12 inimest ei kuula üldse oma emakeeles ühtegi raadiojaama. Üks vastaja antud küsimusele ei vastanud. Seega saab väita, et rohkem kui pooled vastajatest (30 inimest) kuulavad mingil määral oma rahvuskeelseid raadiokanaleid.

Tabel 10. Raadiokanalite kuulatavus oma rahvuskeeles

	Kokku
Ei ole võimalik selles keeles kanalit jälgida	7
Ei jälgi selles keeles ühtegi kanalit	12
Ei vastanud	1
Kanalite nimekiri	
Коми йӧзкостса радио/ Komi rahvusraadio	2
Марий Эл радио	20
Мынам Удмуртие радио/ Minu Udmurdimaa raadio	9
Udmurt FM	1

Raadiokanalite nimekirja analüüsidest võib näha (vt. tabel 8), et kõige enam on nimetatud marikeelset raadiokanalit „Marij El radio“ ja udmurdikeelset raadiokanalit „Mõnam

Udmurtie radio“. Tuleb mainida ka, et samuti on nimetatud komikeelset raadiokanalit „Komi jõzkostsa radio“. Kuid mitte ühtegi raadiokanalit ei ole välja toodud teistes soomeugri keeltes nagu vepsa, handi, mokša, erza, karjala, permikomi. Antud andmed on päris sarnased telekanalite jälgitavusega oma rahvuskeeles (vt. tabel 9). Samuti on tabelist 7 näha, et vastajad kuulavad raadiokanalit (s.h. online-translatsioonid) sarnaselt, nagu ka telekanaleid, sagedusega mitmest korrast kuus, kuni mitme korrani aastas. Seega saab öelda, et Eestis õppivad ja elavad soomeugrilased on mitteaktiivsed oma rahvuskeelsete raadiokanalite kuulajad.

Lisa 2 tabel 9 näitab, et rohkem kui pooled vastajatest (33 inimest) kuulavad mingil määral eestikeelseid raadiokanaleid. Samuti lisa 2 tabelit 9 analüüsis näeb, et kõige rohkem raadiokuulajad on sellistel eestikeelsetel raadiojaamadel nagu Elmar (10), Sky Plus (10), Star FM (9), Uuno raadio (6), Vikerraadio (5) ja Klassikaraadio (5).

Lisa 2 tabel 10 näitab, et venekeelsete raadiokanalite kuulajaid on 80% vastajatest. Kõige rohkem kuulavad vastajatest Eesti venekeelseid raadiokanaleid. Nii on näiteks nimetanud Radio 4 (11 inimest), SKY radio (2), Russkoe radio (25). Venemaa raadiokanalite nimekiri on võrreldes Eesti venekeelsete raadiokanalite nimekirjaga pikem, kuid ülejäänud raadiojaamu on märkinud vaid üksikuid vastajad. Järelikult Eestis õppivad ja elavad soomeugrilased kuulavad kõige aktiivsemalt Eesti venekeelseid raadiokanaleid.

Kokkuvõttes saab järeldada, et Eestis õppivad ja elavad soomeugrilased on suhteliselt vähe aktiivsed oma rahvuskeelsete raadiokanalite kuulamisel. Samuti iseloomustab Venemaalt pärit soomeugri väikerahvaid suurem huvi Eesti venekeelsete raadiokanalite vastu. Eesti venekeelsed raadiojaamad on kuulatavad ka kogu venekeelse elanikkonna seas (vt Vihalemm 2004)

5.2.2.4. Internet kui infoallikas

Vastajad kasutavad erinevates keeltes väga palju erinevaid internetiportaale. Kuna antud küsimus oli avatud ja vastajad pidid ise kirjutama jälgitavate portaalide ja sotsiaalvõrgustike nimeseid, tuli loetelu väga pikk. Vastused grupeeriti internetilehekülje iseloomu alusel, mis kajastavad alljärgnevatel tabelitel 11-13.

Tabel 11. Internetiportaalide kasutamine oma rahvuskeeles.

	Kokku
Ei ole võimalik selles keeles kanalit jälgida	4
Ei jälgi selles keeles ühtegi kanalit	14
Ei vastanud	6
Internetiportaalid	
<i>Info- ja uudisteportaalid</i>	
mariuver.info/ mariuver.wordpress.com (MariUver)	10
www.komiinform.ru (infoagentuur)	1
www.dunne.ru (ajaleht Udmurt dunne)	1
www.komimu.com (kirjastusmaja Komi)	1
www.myudm.ru (telekanal Mõnam Udmurtie)	1
http://www.krtk.ru (telekanal Jurgan)	1
www.mishred.ru (ajaleht Družba)	2
www.yumshan.ru (internetiajakiri Jumšan)	1
www.tvregion12.ru (telekanal Region 12)	1
<i>Temaatilised, erialased internetilehed</i>	
komikyv.ru (komi keelest, blog)	1
www.unatlib.org.ru (Udmurdimaa raamatukogu)	1
marlamuter.ru (online sõnaraamatud)	1
marlamuter.com (online sõnaraamatud)	4
shketan.ru (mari rahvus teater)	1
http://mari-kevyt.ru (mari kaupade kauplus)	1
<i>meelelahutuse leheküljed ja sotsiaalvõrgustik</i>	
vanmondyr.ru (meelelahutuse veeb)	1
www.vkontakte.ru/ http://vk.com	4
www.facebook.com	3
www.odnoklassniki.ru	1
mari-el.org	2

4 vastajat märkisid, et neil ei ole võimalik oma rahvuskeeles internetti kasutada. Samuti 14 inimest ei kasuta internetti üldse oma emakeeles ja kuus vastajat ei vastanud antud küsimusele. Seega saab järeldada, et umbes pooled vastajatest (26 inimest) kasutab internetti oma rahvuskeeles.

Internetiportaalide kasutamist analüüsid (vt. tabel 11) selgus, et Eestis õppivad ja elavad soomeugrilased kasutavad oma emakeeles internetti peamiselt informatsiooni hankimiseks, uudiste jälgimiseks ja lugude lugemiseks. Näiteks tunneb kõige rohkem (10 inimest) vastajatest huvi MariUver portaali vastu – antud veebilehel saab jälgida infot eesti, mari, vene ja inglise keeltes. Samuti selgus, et vastajad on mõnevõrra rohkem nimetanud traditsiooniliste meediakanalite veebilehti.

Vastajad on ka aktiivsed sotsiaalmeediakanalite kasutajad oma rahvuskeeles. Nad kasutavad selliseid sotsiaalmeedia kanaleid nagu näiteks Vkontakte, Facebook, Odnoklassniki. Samuti kasutavad vastajad internetis oma emakeeles online sõnaraamatuid.

Tabel 12. Internetiportaalide kasutamine eesti keeles

Eestis elamise kestus	Inimeste arv		Kokku
	0 - 10 aasta	Üle 10 aasta	
Ei ole võimalik selles keeles kanalit jälgida	-	-	-
Ei jälgi selles keeles ühtegi kanalit	2	-	2
Ei vastanud	3	4	7
Internetiportaalid ja veebid	Nimetamise sagedus		
<i>Info- ja uudisteportaalid</i>			
www.postimees.ee	5	8	13
www.delfi.ee	5	10	15
www.err.ee	1	3	4
www.ap3.ee (Äripäev)	1	2	3
www.reporter.ee/	-	1	1
www.epl.ee	-	2	2
<i>Temaatilised, erialased internetilehed</i>			
http://portaal.eki.ee/ (Eesti Keele Instituut)	4	-	4
www.fennougria.ee (Fenno-Ugria Asutus)	1	-	1
www.ut.ee (Tartu Ülikool)	3	1	4
http://folklore.ee (Eesti Rahvaluule)	1	-	1
www.pakkumised.ee	1	-	1
http://soccernet.ee (jalgpall)	1	-	1
www.tartu.ee	2	1	3
www.perekool.ee	1	1	2
www.kv.ee	-	1	1
ilm.ee	-	1	1
www.eesti.ee	-	2	2
http://www.e-kool.ee	-	1	1
raamatupidaja.ee/ rmp.ee	-	1	1
<i>Meelelahutuse leheküljed ja sotsiaalvõrgustik</i>			
www.facebook.com	2	3	5
http://vk.com (Vkontakte)	1	1	2
hot.ee	1	-	1
triobet.ee	1	-	1
<i>Otsingüsteemid</i>			
www.google.ee	5	3	8
www.neti.ee	5	4	9

Kui analüüsida eestikeelsete internetilehekülgede kasutamist, siis selgus, et eesti keeles ei kasuta internetti üldse vaid kaks vastajat, kes on Eestis elanud ja/või õppinud alla kümne

aasta. Eestikeelseid internetiportaale kasutab vähemalt 41 inimest. Kui vaadata andmeid vastajate Eestis viibimise aja järgi, siis saab öelda, et kõige sagedamini kasutavad internetiportaale need vastajad, kes on Eestis elanud ja/või õppinud enam kui kümme aastat.

Kui vaadata eestikeelsete internetiportaalide loetelu (vt. tabel 12), siis selgus, et vastajad on kõige sagedamini nimetanud infoportaali www.delfi.ee ja traditsioonilisest meediast Postimehe veebi www.postimees.ee. Samuti see tabel näitab, et neid veebe jälgib suurem osa üle kümme aasta Eestis õppivatest ja elavatest vastajatest. Võrreldes omakeelse interneti kasutamisega, on vastajad nimetanud siin enam eestikeelseid temaatilisi ja erialaseid veebilehti. Nagu ka oma emakeeles osalevad vastajad ka eestikeelsetes sotsiaalvõrgustikes nagu Facebook ja Vkontakte. Tuleb tõdeda, et lisaks kasutavad soomeugrilased eesti keeles otsingusüsteeme www.google.ee ja www.net.ee. Tõenäoliselt on selle põhjus selles, et antud töös uuritavate soome-ugrilaste keeltes ei ole olemas suuri otsingusüsteeme.

Kui analüüsida venekeelsete internetilehekülgede kasutamist (vt. tabel 13), siis selgus, et vene keeles ei kasuta internetti vaid üks vastaja, kes on alla kümne aasta Eestis viibinud. Kümme vastajat kasutavad erinevaid venekeelseid internetiportaale ja veebilehti. Ülejäänud vastajad on märkinud pigem meelelahutuslehekülgede ja sotsiaalmeedia võrgustike kasutamist. Siin on kõige enam mainitud Venemaa kõige populaarsemat internetiportaali www.mail.ru ja sotsiaalvõrgustikku Vkontakte. Tähelepanuväärne on see, et kaks korda on nimetatud ka kanalit uralistica.com, mis on soome-ugri uurijate, tegelaste ja poliitikute sotsiaalvõrgustik. Samuti kasutavad vastajad vene keeles ka otsingusüsteeme, nagu näiteks www.yandex.ru ja www.rambler.ru.

Kokkuvõttes saab öelda, et Eestis õppivad ja elavad soomeugrilased kasutavad enam internetti oma rahvuskeeles ja eesti keeles informatsiooni saamiseks internetiportaale ja uudiste veebilehti. Vene keeles kasutatakse internetti peamiselt meelelahutuskanalite sotsiaalvõrgustike jälgimiseks. Siiski kasutab suurem osa soomeugrilastest kõige enam venekeelseid internetiportaale ja veebilehti. Kuid vajaliku infomatsiooni otsimisel kasutatakse lisaks venekeelsetele otsingusüsteemidele ka eestikeelseid.

Tabel 13. Internetiportaalide kasutamine vene keeles

Eestis elamise kestus	Inimeste arv		Kokku
	0 - 10 aasta	Üle 10 aasta	
Ei ole võimalik selles keeles kanalit jälgida	-	-	-
Ei jälgi selles keeles ühtegi kanalit	1	-	1
Ei vastanud	3	2	5
Kasutan erinevaid ja palju veebe	4	6	10
Internetiportaalid ja veebid	Nimetamise sagedus		
<i>Info- ja uudisteportaalid</i>			
http://rus.postimees.ee/	2	-	2
rus.delfi.ee	2	2	4
http://newsru.com/	2	2	4
http://lenta.ru/	1	5	6
http://dv.ee/	-	1	1
http://www.rbc.ru/	-	1	1
http://www.mk.ru/	-	1	1
<i>Temaatilised, erialased internetilehed</i>			
www.sports.ru	1	1	2
http://urya.ru/ (vene keelt õpetamine)	1	-	1
http://russianword.ru (RusskoeSlovo.ru)	1	-	1
http://alimero.ru/ (ainult naistele)	1	-	1
http://mama.ru/	-	1	1
www.moskva-putinu.ru	-	1	1
http://beton.ru/ (ehituse materjalist)	-	1	1
<i>meelelahutuse portaalid ja sotsiaalvõrgustik</i>			
http://mail.ru/	9	6	15
http://vk.com (Vkontakte)	7	3	10
www.facebook.com	4	2	6
uralistica.com	2	-	2
www.odnoklassniki.ru	2	5	7
www.anekdot.ru/	-	1	1
<i>Otsingusüsteemid</i>			
www.yandex.ru	3	1	4
www.rambler.ru	1	2	3

5.2.2.5. Infoallikate tähtsus

Ankeedi küsimusele – millised on Teile kõige olulisemad infoallikad eri paikade kohta info saamiseks, pidid respondendid märkima igale reale kolm nende jaoks kõige olulisemat kanalit. Kahjuks ei olnud kõik vastajad antud küsimusele ankeedis täielikult vastanud. Kuid tabelis märgitud andmete põhjal (vt. tabel 14) saab teha teatud üldistusi.

Ilmneb, et nii oma kodumaa, Venemaa, Eesti kui ka kogu maailmas toimuva kohta informatsiooni saamiseks on üheks peamiseks allikaks uus meedia – internet (32-42). Seejuures kodumaal ja Eestis toimuva osas märkisid vastajad üheks tähtsamaks allikaks ka lähedasi, sõpru ja tuttavaid (28-43 vastust). Oma kodumaal toimuva kohta informatsiooni hankimiseks kasutavad vastajad enam ajalehti, ajakirju, raadiot ning tunduvalt vähem televisiooni. Venemaal ja mujal maailmas toimuva kohta hangivad Eestis õppivad ja elavad soomeugrilased infot televisioonist (29-35). Üllatavaks osutus aga see, et üks vastajatest ei tunne üldse huvi Venemaal toimuva vastu.

Tabel 14. Informatsiooni allikate tähtsus

	Oma enda muljed, isiklik kogemus	Lähedased, sõbrad, tuttavad	Ajalehed ajakirjad	Raadio	TV	Internet	Ei tunne huvi
Oma kodumaal toimuva kohta	29	43	11	5	15	32	
Venemaal toimuva kohta	17	26	14	10	29	39	1
Eestis toimuva kohta	26	28	21	8	14	35	
Ilmas toimuva kohta	6	8	27	11	35	42	

Tabel 15. Soome-ugri keelsete raamatute ja trükimeedia kättesaadavus

	Raamatukogudest	Ostetud	Ette tellimus	Interneti teel	Oma sõprade, tuttavate ja sugulaste kaudu	Ei saa üldse
Raamatud	22	27	-	14	34	5
Ajalehed	7	7	7	29	14	12
Ajakirjad	9	12	1	17	20	16

Küsimusele, kust kohast ja/või kuidas Venemaalt pärit Eestis õppivad ja elavad soome-ugri rahvaste esindajad hangivad endale raamatuid ja trükimeediat, leiab vastuse tabelist 15. Oma rahvuskeelseid ajakirju ja raamatuid hangivad vastajad peamiselt oma sõprade, tuttavate ja sugulaste kaudu. Ajalehti saavad soomeugrilased peamiselt interneti teel. Tuleb välja tuua, et tabel 15 andmetele tuginedes on ka märgatav osa neid inimesi, kel ei ole üldse võimalik ajalehti (12 inimest) ja ajakirju (16 inimest) kätte saada.

Kokkuvõttes saab järeldada, et Venemaalt pärit Eestis õppivad ja elavad soome-ugri rahvaste esindajad saavad kõige rohkem informatsiooni eesti ja vene keeltes. Sellised tulemused on täiesti oodatavad – kuna Eesti ühiskonnas toimub peamine infovoog just eesti keeles ning inimestel on olemas ka suhteliselt hea ligipääs venekeelsetele meediakanalitele. Samuti tuleb andmetest välja, et soome-ugri keelsed meediakanalid on suhteliselt suurele osale vastajatest ligipääsetavad. Kuid siinjuures tuleb mainida, et suhteliselt suur osa Eestis õppivaid ja elavaid soome-ugri väikerahvaste esindajaid kasutab oma rahvuskeeles peamiseid meediakanaleid ebaregulaarselt ja pigem harva.

5.3. Identiteet

5.3.1. Soome-ugri rahvaste esindajate identifitseerivate kategooriate omaksvõtt

Antud magistritöö teiseks peamiseks uurimisküsimuseks on *kellena määratlevad end Eesti ülikoolides õppivad ning õppinud ja siia elama jäänud Venemaa soome-ugri rahvaste esindajad?* Soomeugrilaste enesemääratlemiseks oli ankeedis ette antud loetelu enesekategoriseerimise võimalustest küsimusena *Kelle puhul järgnevast nimekirjast Te võite öelda, et tunnete nendega mingit ühtekuuluvust nõnda, et võiksite enda ja nende kohta kasutada sõna „meie“?* (vt. lisa 1). See küsimus ja kategooriate nimekiri on koostatud *Mina. Maailm. Meedia* uuringu küsitluse eeskujul (vt. Eesti elavik... 2004: 378). Kategooriate nimekirja on mõnevõrra muudetud ning kohandatud vastavalt antud uurimusele. Vastajatele esitati juhuslikus järjekorras 27 erineva grupi nimetust lokaalsel-globaalsel, rahvusliku, sotsiaalsel jms tasandil. Tabelis 16 on toodud identiteedikategooriad, millega samastutakse, eraldi erineva Eestis elamise kestusega vastajarühmade jaoks.

Alljärgnevast tabelist 16 on näha, et **samastumine lähima sugulus- ja igapäevase suhtlusringiga** on ootuspäraselt kõrge. Seejuures on ligilähedalt võrdse tähtsusega samastumise kategooriad nagu perekond, sõbrad ja suguvõsa. Naabrite, oma maja, tänava inimestega samastavad vastajad end suhteliselt vähe. See on arvatavasti seotud kohanemise ja ka Eesti inimeste elulaadiga. Veelgi väiksem osa vastajatest määratleb enda välisüliõpilastena. Oletan, et see võib olla seotud sellega, et soomeugrilastel on suhtlusring

teiste välisüliõpilastega piiratud, kuna vaid vähesed neist valdavad inglise keelt, mis on välisüliõpilaste esmaseks suhtluskeeleks, suhteliselt hea tasemel (vt. lisa 2 tabel 24).

Tabel 16. Grupid, kellega tuntakse ühtekuuluvust (Eestis elamise kestuserühmades)

Kategooriad	Eestis elamise kestus		kokk u
	0 – 10 aastat	Üle 10 aastat	
<i>Samastumine lähima sugulus- ja igapäevase suhtlusringiga</i>			
Perekond	23	23	46
Sõbrad	24	20	44
Suguvõsa	20	20	40
Soome-ugri üliõpilased Eestis	20	17	37
Töökaaslased, kolleegid	14	12	26
Naabrid, oma maja, tänava inimesed	8	7	15
Välisüliõpilased	6	4	10
<i>Etnokultuuriline ja etnoterritoriaalne samastumine</i>			
Venemaa soome-ugri esindajad	20	20	40
„Sissesõitnud soomeugrilased“	14	15	29
Vene kultuuri esindajad	6	3	9
Eestlased	0	6	6
Eesti kultuuri esindajad	1	3	4
Eesti venelased	1	3	4
Muu: Eesti udmurdid	1	0	1
<i>Politiiline ja territoriaalne samastumine</i>			
Venemaalt pärit inimesed	17	14	31
Rahvusvähemus Venemaal	7	12	19
Rahvusvähemus Eestis	4	12	16
Kõik inimesed, kes Eestis elavad	3	9	12
Need, kellega on ühine kodakondsus, kaaskodanikud	5	4	9
Kõik inimesed, kes Venemaal elavad	5	3	8
<i>Vaimne ühtekuuluvus</i>			
Inimesed, kellega jagan ühised elamusi, mälestusi mingitest sündmustest või ettevõtmistest	17	13	30
Inimesed, kellega mul on ühised huvid	14	15	29
Inimesed, kelle vaated elule on minu omadega sarnased	12	12	24
Minu ea- ja põlvkonna kaaslased	11	12	23
inimesed, kellega mul on üks maitse, sarnased eelistused	12	8	20
<i>Globaalne ühtekuuluvus</i>			
Inimkond	7	10	17
Eurooplased	0	6	6

Etnokultuuriline ja etnoterritoriaalne samastumine on vastajatel võrdlemisi kõrge (vt. tabel 16). Sõltumata Eestis elamise kestusest määratlevad Eestis õppinud ja elanud soomeugrilased end kõige enam Venemaa soome-ugri esindajatena ning tunnevad end „sissesõitjate soomeugrilastena“. Ainult üksikud vastajad tunnetavad ühtekuuluvust Eesti kultuuri esindajatega ja siinsete Eesti venelastega. Samuti ilmneb, et soomeugrilased tunnetavad ühtekuuluvust ka eestlastega, kuid neid on vähe ja vaid need, kes on Eestis elanud üle kümne aasta. Vene kultuuri esindajatega on end samastanud ka vähesed ning pigem need, kes on siin õppinud/ elanud alla kümne aasta.

Poliitilise ja territoriaalse samastumise kategooria grupist on näha, et rohkem kui pool vastajatest samastavad end ootuspäraselt Venemaalt pärit inimestega (vt. tabel 16). Huvitav on siinjuures see, et üsna väike osa soomeugrilastest tunnetab ühtekuuluvust kõikidega - nii nendega kes elavad Eestis kui ka nendega, kes elavad Venemaal.

Järgmist rühma on nimetatud **vaimse ühtekuuluvuse grupiks**, kus samastustunde loovad ühised elamused-mälestused, ühishuvid, vaated elule, sarnased maitse-eelistused. Antud gruppi kuuluvad enesekategoriseerimise tunnuseid on märgitud võrdlemisi keskmise sagedusega (vt. tabel 16). Samuti Eestis elamise kestuse põhjal ei tule esile suured erinevused.

Viimase rühmana esitatud **globaalne ühtekuuluvus** osutab sellele, et just neid enesekategoriseerimise tundeid on nimetatud suhteliselt harva. Nagu on näha tabelist (vt. tabel 16), siis soomeugrilased tunnetavad enda sõnul rohkem ühtekuuluvust inimkonnaga üleüldiselt kui eurooplastega. Samuti identifitseerivad end eurooplastega ainult need vastajatest, kes on elanud ja/või õppinud Eestis rohkem kui kümme aastat.

Kui me vaatame kokkuvõttena seda, millised kategooriad on peamised enesemääraltuse alused eraldivõetuna, siis näeme, et perekonna, sõprade ja suguvõsa järel on suhteliselt olulised „soome-ugri“ sõnu sisaldavad kategooriad nagu *Venemaa soome-ugri esindajad* ja *soome-ugri üliõpilased Eestis* – vastavalt 40 ja 37 vastanut määratesid end nende kategooriate kaudu. „*Sissesõitnud soomeugrilased*“ on samuti 29 mainimisega olulisel kohal. Tuleb nentida, et peaaegu kõik soomeugrilased ei samasta end Eesti venelastega ega ka Eesti kultuuri esindajatega. Samuti selgus, et Eestis elamise kestuse osas ei tule esile suured eristused kategooriate populaarsuse järjestustes (vt. ka lisa 2 tabelid 11 ja 12).

Ilmselt ei ole Eestis õppimise ja elamise ajal soomeugrilastel etnokultuuriline ja kollektiivne identiteet oluliselt muutunud.

Mida tähendab „olla soomeugrilane“?

Antkeedi lõpus oli esitatud avatud küsimus - *mida Teie jaoks tähendab „olla soomeugrilane“?* Antud küsimuse vastused on esitatud tabelis 17. Vastused olid väga erineva teksti mahuga ja ka sisult mitmekesised, kuid olen püüdnud need rühmitada vastavalt nende mõttele ja sisule või kontekstile.

Tabel 17. Vastused lahtisele küsimusele: mida tähendab määratlus soomeugrilasena

	Kajastuse sagedus
Tundma/ rääkima/valdama emakeelt (ühte soome-ugri keeltest)	13
Kuuluma/teadma/austama/hoidma oma rahvuse ajalugu, traditsioone ja kultuuri	11
Tundma ühtsustunnet/ ühtsust (näiteks vaimu, keele, mentaliteeti kaudu) soome-ugri rahvastega. Tajuma hõimsust eesti ja soome rahvusega.	7
Tundma uhkust, et ollakse üks soome-ugri rahvastest	6
Omama ettekujutust/ tundma huvi soome-ugri rahvaste elu, kultuuri, ajaloo j.n.e vastu	5
Kuuluma mõne sotsiaalkultuurilise üksuse/soome-ugri rahvaste hulka	5
Tundma solidaarsust/austust soome-ugri rahvaste vastu	4
Edastama tulevasele põlvkonnale oma rahvuse traditsioone, kultuuri, keelt jne.	2
Jääma iseendaks	2
Identiteedi/etnilise eneseteadvuse olemasolu	2
Omama soome-ugri rahvuslikkust	2
Kuuluma minusuguste inimeste liitu	1
Elama terve soome-ugri maailma elu	1
Toetama teisi soome-ugri rahvusi	1
Olema lähemal oma sugulastele, kes elavad kodumaal	1
Soomeugrilastest sõpru omama	1
Ei tunne ennast kui soomeugrilane	1
Ei oska vastata	1

Ilmneb, et soome-ugri rahvaste etnokultuurilise identiteedi tunnusteks on oma rahvuskeel ja oma rahvuse kultuuri kuulumine (vt tabel 17). Nii näiteks seostavad vastajad „soomeugrilane“ määratlust kõigepealt mõne soome-ugri keele valdamisega või tundmisega. Seega on keeleidentiteet üks oluline osa soome-ugri rahvaste enesemääratluses. Vastajate arvates tähendab soomeugrilaseks olemine oma rahvuse

ajaloo, traditsioonide ja kultuuri tundmist, hoidmist, austamist ning kõigesse sellesse kuulumist.

Samuti tulid vastustest esile kollektiivse ja sotsiaalkultuurilise identiteedi tunnused. Nii näiteks vaimu, keele, mentaliteedi kaudu ühtsuse tundmine soome-ugri rahvastega ning uhkuse ja huvi tundmine soome-ugri rahvaste elu, kultuuri, ajaloo vastu. Seega Eestis õppivad ja elavad soome-ugri rahvaste esindajad seostavad „soomeugrilase“ määratlust kõigepealt kollektiivse ja sotsiaalkultuurilise ühtekuuluvusega.

5.3.2. Keeleidentiteet

Eestis õppivate ja elavate soome-ugri väikerahvaste keeleidentiteedi all on silmas peetud eelkõige oma rahvuskeele omaksvõttu suhtlemiseks kodu ja sõprade ringis. Nii näiteks on tabelis 19 näha, et oma rahvuskeelt kasutab suhtlemisel perekonnaga 37 inimest viiekümnest ja sõpradega 32 inimest. See tähendab, et üldiselt soome-ugri keeleidentiteet on suhteliselt kõrgel tasemel säilinud.

Kuid mingil määral Eestis kauem elades soome-ugri keelte kasutamine väheneb (vt. lisa 2 tabeleid 14-15). Samas, võrreldes alla kümne aasta Eestis elanud ja õppivate soomeugrilastega, on märkinud Eestis pikemat aega elanud vastajad, et kasutavad perekonnas suhtlemiseks ka eesti keelt (vt. lisa 2 tabelid 15). Samal ajal osa soome-ugri rahvastest väärtustab oma rahvuskuuluvust (vt. ka tabel 5 ja 16) ja päritolukeelt üha enam ning nad püüavad vastavaid teadmisi ka oma lastele edasi anda ehk hoolitseda keele järjepidevuse ja elujõulisuse eest (vt. ka tabel 17).

Suurem osa vastajatest kasutab vene keelt suhtlemiseks kõikides ankeedis küsitud kohtades (vt. tabel 19). Kuid see ei tähenda, et kuigi vene keel on neil kodu- ja töö- ning sõpradega suhtlemise keel, oleks neil tugev sellesse (vene) rühma kuulumise tunne (võrdlemiseks vt. tabel 16). Samas vene keelt saab nimetada domineerivaks keeleks, sest suurem osa keelekõnelejatest oskab kõige paremini just vene keelt ning seda kasutab vastajatest ka kõige suurem hulk (vt. näiteks tabel 19 ja lisa 2 tabel 24). Võrdluseks on siinkohal Küüni (2010) uuringu tulemused, kus vähemustega tihedalt asustatud Eesti piirkondades on vene keel muutunud valitsevaks keeleks.

Eesti keeles suhtlevad vastajad kõige enam tööl ja ülikoolis ning kõige vähem pereringis (vt. tabel 19). On teada, et tööturg on keelemuutuste ja –hoiakute üheks kõige tugevamaks kujundajaks, mõjutades nii keelelisi valikuid kui ka keelelist identiteeti. Lähtuvalt sellest on ootuspärane, et Eestis õppides ja elades kasutatakse tööl ja õppimises just kõige enam eesti keelt.

Tabel 19. Suhtlemiskeel erinevates kohtades

Keel	Peres	Sõprade ringis	Tööl/õppimiskohal
Eesti	8	20	43
Vene	29	46	28
Inglise	-	4	6
Muu: tatari	-	1	-
Ei vastanud	2	2	2
<i>Soome-ugri keeled</i>	<i>Vastajate arv</i>		
Udmurdi	10	11	1
Mari	22	18	2
Komi	2	3	-
Ersa	1	-	1
Vepsa	1	-	-
Mokša	1	-	-
<i>Kokku</i>	<i>37</i>	<i>32</i>	<i>4</i>

Keeleline akulturatsioon

Antud alapeatükis analüüsin Eestis elavate ja õppivate soome-ugri väikerahvaste akulturatiooni Eesti keele ja kultuuriga keele tasemel John Berry mudeli alusel (vt. joonis 2). Tabelis 20 on liigitatud keele valdamise hinnangud nelja-välja-skeemile kahe küsimuse alusel: kas valdate oma rahvuskeelt/ kas valdate eesti keelt? Jah-väljale liigitasin vastusevariandid: räägin, loen ja kirjutan vabalt ja natukene räägin, loen ja kirjutan. Ei-väljale liigitasin vastusevariandid valdan halvasti ja üldse ei valda (vt. lisa 1). Selgituseks, kaks inimest jätsid antud küsimusele vastamata ja seepärast neid antud mudeli konstrueerimisel ei võetud arvesse.

Samuti pööran tähelepanu sellele, et Eestis õppivate/elavate soomeugrilaste akulturatsioon on seotud kolme keelega ja kolme keele mõjudega: rahvuskeel, vene ja eesti keel. Antud tabel on koostatud eesti keele ja kultuuri kui domineeriva seisukohalt. Muidugi, kui see

koostada vene keele ja rahvuskeele võrdluses, on näitajad erinevad. Kuid antud töös pakub huvi keeleline akulturatsioon just Eesti keele ja kultuuri tasemel.

Tabel 20. Keeleline akulturatsioon Eesti keele ja kultuuriga, John Berry mudeli põhjal

Keelte valdamine		Kas valdate eesti keelt?	
		Jah	Ei
Kas valdate oma rahvuskeelt?	Jah	Integratsioon – 92%	Separatsioon – 2%
	Ei	Assimilatsioon – 2%	Marginalisatsioon – 0%

Ülaltoodud tabel näitab (vt. tabel 20), et Eestis elavate ja õppivate soome-ugri väikerahvaste keeleline akulturatsioon toimub integratsiooni protsessi põhjal. See tähendab, et Venemaalt pärit soomeugrilased on suuremal määral kohanenud Eesti eluga ning toimub pidev ja otsene kontakt Eesti rahvaga, eriti tööl ja õppimiskohal. Soomeugrilased on õppinud ja õpivad edasi eesti keelt, kasutavad põhirahvuse keelt laiemas ühiskondlikus suhtluses, kuid säilitavad ka oma rahvuskeele ja kombed, mida kasutatakse pereringis ja rahvuskaaslastega suheldes.

Samas Eestis elavate ja õppivate soomeugrilaste integratsiooni protsessi näitab ka sidemete olemasolu nii oma rahvuse ja kodumaaga kui ka Eesti rahvaga. Tõenäoliselt toetab integratsiooni protsessi ka see, et Eestis suhtutakse vastajate sõnul Venemaalt pärit soome-ugri rahvaste esindajatesse üldiselt hästi (vt. lisa 2 tabel 13).

5.3.3. Identiteedi toetamine

On teada, et identiteedi kujunemine ja toetamine sõltuvad paljudest erinevatest faktoritest. Nii näiteks mõjutavad seda keel, usk, side kodumaaga, teadmised kultuurist ja ka suhtlusring (perekond, sõbrad, tuttavad, suguvõsa). Sellest tulenevalt on tähtis vaadata, kuidas on toetatud Eestis elavate ja õppivate soome-ugri rahvaste etnokultuuriline identiteet oma rahvuskultuuri teadmiskate, oma rahvuse esindajatega kohtumiste ja rahvusühingutesse kuulumise kaudu (andmed on toodud tabelites 21-23). Arvan, et sotsio- ja etnokultuurilist identiteeti toetab osalemine soome-ugri üritustel, seminaridel, konverentsidel, internetifoorumidel või internetiühingutel (andmed on toodud lisatabelites 17-19).

Tabel 21. Teadmiste saamise allikad oma rahvuskultuurist

Teadmiste saamise allikad	Eestis elamise kestus		Kokku
	0 – 10 aasta	Üle 10 aasta	
Oma perekond	17	11	28
Suguvõsa, sõbrad, tuttavad	6	20	26
Raamatud	20	12	32
Meedia	14	13	27
Soome-ugri üritustel, sminaridel, konverentsidel	14	12	26
Oma rahvusühingus/liidus	4	6	10

Vastajad saavad suhteliselt võrdsel määral teadmisi oma rahvuskultuuri kohta sellistest infoallikadest nagu suhtlusring (perekond, suguvõsa, sõbrad, tuttavad), raamatud, erinevad meediakanalid ja üritused, seminarid, soome-ugri temaatilised konverentsid (vt. tabel 21). Kuid alla kümne aasta Eestis elavad soomeugrilased hangivad kõige enam teadmisi raamatudest. Üle kümne aasta Eestis elavate vastajate jaoks on kõige tähtsamaks infoallikaks suguvõsa, sõbrad ja tuttavad.

Alljärgnev tabel 22 näitab, et vastajad kohtuvad oma rahvuskaaslastega peamiselt vaid suhtlemise eesmärgil, sundimatus miljöös, sagedusega regulaarselt või mõnikord. Samas suurem osa alla kümne aasta Eestis elavatest ja õppivatest inimestest kohtuvad kõige rohkem oma rahvuskaaslastega regulaarselt.

Tabel 22. Oma rahvuse esindajatega kohtumise tihedus.

	Regulaarselt	Mõnikord	Mitte kunagi	Ei ole sellist võimalust	Kokku
0 – 10 aasta	14	10	1	-	25
Üle 10 aasta	9	12	1	3	25
Kokku	23	22	2	3	N = 50

Tabelist 23 ilmneb, et suurem osa vastajatest kuuluvad Eestis tegutsevasse oma rahvuse ühingusse. Kõige rohkem vastajaid kuulub Tartu Marilaste liitu ja udmurdi ühingusse Ošmes. Samal ajal 19 vastajat ei kuulu mitte ühtegi Eestis tegutsevasse ühingusse. Üheks võimalikuks põhjusteks on, et Eestis puudub nende rahvusühing (vt. lisa 2 tabel 16). Lisaks tuli vastustest välja ka sellised põhjused nagu ajapuudus, ei tunta huvi, ühing asub geograafiliselt kaugel jt.

Tabel 23. Rahvusühingud/liidud.

	Kokku
Ei ole liitunud	19
On liitunud	31
Ühingu/liidu nimi	
Tartu Marilaste Liit	16
Udmurdi Ühing "Ošmes"	10
Tartu udmurtide ansambel "Jumšan gur"	6
Tallinna Mari Selts	3
Eesti Mordva Selts	1

Lisa 2 tabel 17 näitab, et suurem osa (31 inimest) Eestis elavatest ja õppivatest soome-ugri väikerahvaste esindajatest osaleb erineva sagedusega ka mitmesugustel seminaridel, ja soome-ugri temaatikat käsitlevatel konverentsidel. Ainult kolm inimest ei osale ja see ei huvita neid. Peaaegu sama suur hulk vastajaid võtavad osa soome-ugri internetifoorumitest ja internetiühingute tegevusest (vt. lisa 2 tabel 18). Kuid kõige rohkem soomeugrilastest ainult jälgib informatsiooni liikumist internetifoorumides ja -ühingutes, aga ise aktiivselt ei osale. Samuti peaaegu kõik vastajad külastavad või osalevad soome-ugri üritustel (vt. lisa 2 tabel 19). Siinkohal tuleb konstateerida fakti, et kõige aktiivsemalt osalevad soome-ugri üritustel, seminaridel, konverentsidel, internetifoorumidel ja -ühingutel alla kümne aasta Eestis elavad ja õpivad soomeugrilased.

6. Järeldused ja diskussioon

Vastavalt antud magistritöö uurimisküsimustele saab saadud tulemuste ja nende analüüsi põhjal teha järgmised järeldused.

Venemaalt pärit soome-ugri rahvaste esindajad kasutavad Eestis õppides ja elades nii Eesti kui ka Venemaa meediat. Kuid peamiselt eelistavad nad meediakanalitest Venemaa päritolu venekeelseid telekanaleid. Raadiokanalite juhul on vastupidi, soome-ugri väikerahvaid iseloomustab suurem huvi Eesti venekeelsete raadiokanalite vastu. Seejuures Venemaalt pärit soomeugrilased ei kuulu eriti Eesti venekeelse trükimeedia lugejaskonda, sest neid huvitab enam eestikeelne trükimeedia ning mingil määral on neil huvi ka oma rahvuskeelsete ajalehtede ja ajakirjade (sh online-versioonid) vastu. See on tõenäoliselt seotud sellega, et ajalehed ja ajakirjad on oma rahvuskeeles enam kättesaadavamad kui tele- ja raadiokanalid (sh online-väljaanded).

Regulaarses meedia kasutamises domineerivad vene- ja eestikeelsed meediakanalid. Sellised tulemused on täiesti ootuspärased – Eesti keskkonnas on massiline infovool eesti keeles ning vaba ligipääs venekeelsetele meediakanalitele.

Soome-ugri keelsed meediakanalid on suhteliselt paljudele ligipääsetavad. Kuid suurem osa Eestis õppivate ja elavate soome-ugri väikerahvaste esindajatest kasutab oma rahvuskeeles enamuse nimetatud meediakanaleid ebaregulaarselt või harva. Seda saab seletada asjaoluga, et soome-ugri rahvaste meedia olukord on sõltumata riigist väga halb. Mõne soome-ugri keelse meediakanali leidmine võib osutuda päris keeruliseks ülesandeks. Antud uurimuse käigus võttis nii mõnegi soome-ugri keelse meediakanali (näiteks ajalehed Dart, Keneš, Jugõd kodzuv, Ašaltši, Parma, Mokša, Kodima) interneti teel otsimine palju aega. Samuti ei olnud näiteks marikeelsete trükimeedia kodulehekülgedel kättesaadavad artiklite täisversioonid. Mitmeid trükimeedia internetiversioone värskendatakse ebaregulaarselt (vt. ka Nikolaev 2012). Arvan, et soome-ugri meedia kasutamist mõjutab ka meediakanalite kvaliteet, mis saaks olla palju parem.

Suurem osa vastajatest kasutab informatsiooni saamiseks iga päev kas oma rahvuse, eesti või vene keeles kõige sagedamini uut meediat – internetti. Samuti on see meediakanal

ühaks tähtsamaks infoallikaks nii Venemaal, Eestis kui ka kogu maailmas toimuva kohta. Samas kodumaal toimuva kohta on kõige tähtsamaks infoallikaks suguvõsa, sõbrad ja tuttavad. Samuti kasutatakse kõige enam oma rahvuskeeles (näiteks MariUver internetiportaal) ja eesti keeles (näiteks www.delfi.ee ja www.postimees.ee) infoportaale ja uudisveebi. Vene keeles domineerivad interneti kasutamisel suhtlus- ja meelelahutusportaal www.mail.ru ja sotsiaalvõrgustikud. Vajaliku infomatsiooni otsimisel kasutatakse nii Eesti kui ka Venemaa otsingusüsteeme. Tuleb nentida, et sotsiaalvõrgustikes suhtlevad vastajad nii vene, eesti kui ka oma rahvuskeeles.

Kõige suurem mari-, udmurdi- ja komikeelse trükimeedia lugejaskond on selistel ajalehtedel ja ajakirjadel nagu „Marij El“, „Kugarnja“, „Udmurt dunne“, „Invožo“ ja „Komi mu“. Kuid vastajad ei nimetanud mitte ühtegi väljaannet, mida nad jälgivad handi, karjala või ersa keeles. Tõenäoliselt on üheks põhjuseks see, et oma rahvuskeeles ajalehtede ja ajakirjade jälgimise võimalus puudub.

Eestis õppivad ja elavad soome-ugri väikerahvaste esindajad vaatavad mari keeles telekanalit „Region 12“, udmurdi keeles telekanalit „Mõnam Udmurtie“ ja komi keeles telekanalit „Jurgan“. Samuti soomeugrilased kuulavad marikeelset „Marij El radio“, udmurdikeelset „Mõnam Udmurtie radio“ ja komikeelset „Komi jõzkostsa radio“ raadiokanaleid. Kuid mitte ühtegi tele- ja raadiokanalit ei toodud esile teistes soome-ugri keeltes, näiteks vepsa, handi, mokša, ersa, karjala, permikomi keeltes. Just nendes keeltes ei ole võimalik Eestis elades ja õppides meediakanaleid jälgida.

Küsitluse tulemusena selgus ka, et Venemaalt pärit soomeugrilased vaatavad kõige rohkem Eesti Rahvusringhäälingu telekanalit ETV ning venekeelseid telekanaleid ORT ja PBK. Samuti kuulavad nad kõige rohkem eestikeelseid raadiokanaleid Elmar, Sky Plus ja venekeelset raadiot Russkoe radio. Selles osas erinevad nende telekanalite ja raadiojaamade eelistused venekeelse elanikkonna eelistustest (vt nt Vihalemm P. et al 2004).

Küsitluse käigus koguti infot ka vastajate etnokultuurilise ja territoriaalse samastumise kohta. Selgus, et soomeugrilased määratlevad ja tunnevad end kõige rohkem *Venemaa soome-ugri esindajatena* ja *soome-ugri üliõpilastena Eestis* ning *Venemaalt pärit inimestena*. Kuid Eestis elavate ja õppivate väikerahvaste etno- ja sotsiokultuurilise

identiteedi kohta saab üldiste algandmete põhjal teha vaid esmase üldise järelduse: Eestis õppimise ja elamise ajal ei ole soomeugrilastel suurel määral muutunud etnokultuuriline ja kollektiivne identiteet. Kuid seda aspekti on vaja kindlasti sügavamalt uurida.

Samuti jõuan antud uurimuse tulemusena järeldusele, et keeleidentiteet on üheks peamiseks osaks soome-ugri rahvaste enesemääramisel. Üdiselt soome-ugri keeleidentiteet on suhteliselt kõrgel tasemel vaatamata sellele, et domineerivaks suhtluskeeleks on vene keel. Nad säilitavad oma rahvuskeeles suhtluse peamiselt lävimises perekonnaringi ja rahvuskaaslastega. Omakultuuri säilimisele aitaks kindlasti kaasa erinevates soomeugri keeltes meediakanalite olemasolu ja lihtne kättesaadavus. Küsitluse tulemused näitavad, et vastavates keeltes kanalite olemasolul kasutatakse neid üsnagi aktiivselt (nt nagu mari või udmurdi keeltes) ning võib eeldada, et sarnane huvi oleks ka nendes keeltes kanalite vastu, mis hetkel kas puuduvad või mida ei ole lihtne kätte saada või jälgida.

Analüüs näitab, et Venemaalt pärit soomeugrilased on enamasti hästi kohanenud Eesti eluga. Toimub pidev ja otsene kontakt Eesti kultuuri esindajatega, eriti tööl ja õppimiskohas. Samas Eestis elavate ja õppivate soomeugrilaste integratsiooniprotsessis toimuvat näitab sidemete olemasolu nii oma rahvuse ja kodumaaga kui ka Eesti Vabariigi põliselanikega.

Minu arvates toetavad Eestis elavate ja õppivate soome-ugri rahvaste etnokultuurilist identiteeti oluliselt oma rahvuse suhtlusring (perekond, sõbrad, tuttavad, suguvõsa) ning mingil määral ka Eestis toimuvad soome-ugri üritused. Meediakanalite võimalik mõju rahvusidentiteedile on soomeugri rahvusrühmades erinev – nendes rühmades, kus omakeelse meedia jälgimise võimalused puuduvad (nt handi, vepsa, karjala, mokša keeltes), on omakeelsel interpersonaalsel suhtlusel olulisem roll, rühmades, kus aga on võimalik järgida ka Eestis elades omakeelseid meediakanaleid (nt mari, udmurdi, komi keeltes), toetab interpersonaalset suhtlust ka rahvuskeelne mediakommunikatsioon. Arvan siiski, et viimase mõju on üsna tagasihoidlik, sest neid toimub harva või need ei ole hõlpsasti kättesaadavad. Kuid probleemi, soome-ugri keelsete meediakanalite mõju soomeugrilaste identiteedile, on vaja sügavamalt uurida.

Kokkuvõte

Käesoleva magistritöö uurimise eesmärgiks oli Eesti ülikoolides õppivate ning õppinud ja siia elama jäänud Venemaalt pärit soome-ugri rahvaste esindajate massimeedia kasutamise kaardistamine/määramine.

Teoreetiliseks baasiks olid identiteedi küsimus, meedia ja identiteedi seoste uurimine ning ülevaade Venemaa soome-ugri rahvastest ja nende meedia olukorrast. Uurimuse läbiviimisel on kasutatud standardiseeritud ankeetküsitluse meetodit. Ankeeti jagati Eestis õppivate ja elavate Venemaalt pärit soome-ugri rahvaste esindajate seas.

Uurimise tulemuste alusel saab kokkuvõtteks ütelda, et Eestis õppivad ja elavad soome-ugri väikerahvaste esindajad kasutavad kõige enam nii Eesti kui ka Venemaa meediat. Informatsiooni saamisel domineerib kõikidest uuritud meediakanalitest ja kõikides uuritud keeltest uus meedia – internet. Mitte kõikidel soome-ugri rahvaste esindajatel ei ole ligipääsu oma rahvuskeelsetele meediakanalile, kuid suuremal osal on mingi ligipääs siiski olemas. Oma rahvuskeeles kasutavad enamik vastajaid meediakanaleid ebaregulaarselt või pigem harva. Saab ka välja tuua, et tänapäeval etniliste meediakanalite roll on piiratud, võib olla muutub see tulevikus.

Venemaalt pärit soomeugrilased on suuremalt jaolt kohanenud Eesti eluga. Nende seas toimub ka mingil määral integratsiooniprotsess Eesti ühiskonnaga, kuigi domineerivaks suhtluskeeleks on vene keel. Kuid nad kasutavad töö ja õppimiskohal üsna olulisel määral ka eesti keelt. Nad säilitavad ka oma rahvuskeeles suhtlemise, tehes seda peamiselt oma perekonnaringis ja rahvuskaaslastega suheldes.

Summary

The objective of this present Master's thesis was to map/determine the use of mass media by the representatives of Finno-Ugric people originating from Russia, who currently study at Estonian universities or have completed their studies and stayed to live here.

Theoretical base of the thesis involves identity question, link between media and identity, overview of the Finno-Ugric people originating from Russia, and the situation of their ethnic media. The survey uses standardised questionnaire. The author distributed the questionnaire among the representatives of Finno-Ugric people from Russia, who learn and live in Estonia.

Based on study results, the author concludes that the representatives of Finno-Ugric nations, who study and live in Estonia, mostly tend to use both Estonian and Russian media. A new media – Internet – is the most dominant information source among all examined media channels in all viewed languages. Not all representatives of Finno-Ugric people have access to the media channels in their own language (although majority of them still has). Respondents use their ethnic media channels on an irregular basis or rather seldom. It also evident that the role of ethnic media channels is limited today, although this may change in the future.

The Finno-Ugric people from Russia have mostly adjusted to life in Estonia. Some of them are undergoing certain integration processes. Dominant language of communication is Russian. However, they are more likely to use more Estonian when at work and at school. They also still communicate in their own language, mostly in the family circle and when speaking to other members of their ethnic group.

Kasutatud kirjandus

Anderson, B. (1996). *Imagined communities: reflections on the origin and the spread of nationalism*. London ja New York: Verso.

Barker, C. (2000/2002). *Cultural Studies. Theory and practice*. London: Sage.

Cerulo, A.K. (1997). Identity construction: New Issues, New Directions. *Annual Review of Sociology*. California, Palo Alto: Annual Reviews Inc.

Eesti elavik 21. sajandi algul: ülevaade uurimuse Mina. Maailm. Meedia tulemustest. (2004). Kalmus, V & Lauristin, M & Pruulmann-Vengerfeldt, P (toim.). Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus, 378.

Eesti Rahva Muuseumi kodulehekülj: Soome-ugri rahva kultuur, URL (kasutatud aprill 2013) <http://www.erm.ee/et/Avasta/Soome-ugri-rahvakultuur>.

Gordeev, J. (1999). *Volga-Kama regiooni idamaride rahvuslik eneseteadvus*. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool.

Jakobson, V. (2002). *Role of the Estonian Russian-language Media in the Integration of the Russian-speaking Minority into Estonian Society*. Acta Universitatis Tamperensis 858. Tampere: Tampere University Press.

Jääts, I. (2006). *Rahvaloendused ja rahvuspoliitika: Venemaa soomeugrilased 2002. aastal*. Akadeemia kuukiri, № 3 (204). Tartu: Tallinna Raamatutrükikoda.

Karu-Kletter, K., Valk, A. (2005). *Eestlaste identiteet Eestis ja Rootsis: Erinevate kontekstide ja põlvkondade võrdlus*. Akadeemia kuukiri, № 9 (198). Tartu: Tallinna Raamatutrükikoda.

Kiviselg, K-K. (2004). *Identiteedi konstrueerimine: Ajakirjade Täheke ja Stiina näitel*. Akadeemia kuukiri, № 3 (180). Tartu: AS Printall.

Kurs, O. (1998). *Uurali rahvad etniliste vähemustena tänapäeva Venemaal*. URL (kasutatud aprill 2013) <http://www.suri.ee/hs/kurs.html>.

Küün, E. (2010). *Vähemuskeeled Eestis ühe venekeelse piirkonna näitel*. Akadeemia kuukiri, № 8 (257). Tartu: Pajo trükikoda.

Liivakant, Ants. (2013). *Identiteet: kes ma siis olen*. Artikkel-õppematerjal. URL (kasutatud mai 2013) <http://www.hot.ee/1/loovusekool/Identiteet.htm>.

Mellik, A. (2003). *Kultuurilised identiteedid ühinevas Euroopas*. Bakalaureusetöö. Tartu: Tartu Ülikool.

MTÜ Fenno-Ugria Asutuse kodulehekülg, *Hõimurahvaste programm*. URL (kasutatud november 2012) <http://www.fennougria.ee>.

Soome-Ugri Rahvaste Infokeskus (SURI). (2000). *Uurali rahvad*. URL (kasutatud aprill 2013) <http://www.fennougria.ee/index.php?id=10553>.

Tammaru, T. (1997). *Venelaste kohanemise regionaalsed erisused ja kohanemist mõjutavad tegurid*. Akadeemia kuukiri, № 11 (104). Tartu: OÜ GREIF.

Vihalemm, T., Masso, A. (2004). Kollektiivsed identiteedid siirdeaja Eestis. Kalmus, V & Lauristin, M & Pruulmann-Vengerfeldt, P (toim.). *Eesti elavik 21. sajandi algul: ülevaade uurimuse Mina. Maailm. Meedia tulemustest*. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus, 45-46.

Vihalemm, P, Lõhmus, M, Jakobson, V. (2004). Ühiskond meediaruumis: traditsiooniline meedia. Kalmus, V & Lauristin, M & Pruulmann-Vengerfeldt, P (toim.). *Eesti elavik 21. sajandi algul: ülevaade uurimuse Mina. Maailm. Meedia tulemustest*. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.

Акимова, И. А. (2009). *СМИ как фактор формирования идентичности личности в обществе*, URL (kasutatud märts 2013) http://www.marketing.spb.ru/lib-around/socio/media_identity.htm.

Арутюнян Ю.В., Дробижева Л.М., Кузьмин Н.С. (1992). *Русские: этносоциологические очерки*. Москва: Наука.

Дзялошинский, И. М. (2002). Культура, журналистика, толерантность (о роли СМИ в формировании в российском обществе атмосферы толерантности и мультикультурализма). *Роль СМИ в достижении социальной толерантности и общественного согласия: Материалы международной конференции* Екатеринбург, 21-22 декабря 2001 г./ Под ред. Л. М. Макушина. Екатеринбург: Издательство Уральского университета, 21-33.

Махтина, В. (2006). *Петербургские эстонцы: идентичность и использование СМИ*. Магистерская работа. Тарту: Тартуский университет.

Мельник, Г.С. (1996). *Mass-media: психологические процессы и эффекты*. Санкт-Петербург: Издательство Санкт-Петербургского университета.

Николаев, В. (2012). Социальная медиа на марийскую тему. Доклад к конференции *Väikerahvaste keelte riskid ja võimalused*, Eesti Rahvusraamatukogu 16-17 марта 2012 года. Рукопись.

Интервью с председателем эстонского удмуртского общества «Ошмес» Надежды Пчеловодовой. Апрель 2013.

Интервью с председателем Тартуского марийского союза «Тарту марий-влак ушем» Василием Николаевым. Апрель 2013.

Lisa 1. Ankeet „Eestis õppivate ja elavate soome-ugri väikerahvaste meediakasutus“

Уважаемый респондент!

Благодарим, что Вы согласились ответить на наши вопросы. Результаты исследования будут применяться исключительно в научно-практических целях. Данная анкета является анонимной. Своими ответами Вы внесете вклад в научные исследования относительно использования СМИ и идентичности.

Заранее благодарю Вас за сотрудничество!

Магистрант Тартуского университета
Лиана Клемент
e-mail: liliana.klement@gmail.com

Использование СМИ

1. Какие источники информации, и на каком языке у Вас есть возможность использовать? Отметьте плюсом на каждом ряду все соответствующие ответы.

	На языке своей национальности	На эстонском языке	На русском языке	На другом (укажите, какой язык)	На всех перечисленных языках	Нет такой возможности
Книги						
Газеты (в т.ч. электронные версии)						
Журналы (в т.ч. электронные версии)						
Радио (в т.ч. онлайн-вещание)						
Телевидение (в т.ч. онлайн-трансляция)						
Интернет						

2. Как часто Вы используете перечисленные источники информации на языке своей национальности? Отметьте плюсом на каждом ряду соответствующий ответ.

	Каждый день	Несколько раз в неделю	Несколько раз в месяц	Несколько раз в год или реже	Никогда
Книги					
Газеты (в т.ч. электронные версии)					

Журналы (в т.ч. электронные версии)					
Радио (в т.ч. онлайн-вещание)					
Телевидение (в т.ч. онлайн-трансляция)					
Интернет					

3. Как часто Вы используете перечисленные источники информации на русском языке? Отметьте плюсом на каждом ряду соответствующий ответ.

	Каждый день	Несколько раз в неделю	Несколько раз в месяц	Несколько раз в год или реже	Никогда
Книги					
Газеты (в т.ч. электронные версии)					
Журналы (в т.ч. электронные версии)					
Радио (в т.ч. онлайн-вещание)					
Телевидение (в т.ч. онлайн-трансляция)					
Интернет					

4. Как часто Вы используете перечисленные источники информации на эстонском языке? Отметьте плюсом на каждом ряду соответствующий ответ.

	Каждый день	Несколько раз в неделю	Несколько раз в месяц	Несколько раз в год или реже	Никогда
Книги					
Газеты (в т.ч. электронные версии)					
Журналы (в т.ч. электронные версии)					
Радио (в т.ч. онлайн-вещание)					
Телевидение (в т.ч. онлайн-трансляция)					
Интернет					

5. Какие газеты и журналы на языке своей национальности Вы читаете (назовите, пожалуйста):

..... нет возможности на этом языке читать

..... не читаю на этом языке ни одну газету

Читаю эти:

.....

6. Какие газеты и журналы на эстонском языке Вы читаете (назовите, пожалуйста):

..... нет возможности на этом языке читать

..... не читаю на этом языке ни одну газету

Читаю эти:

.....

7. Какие газеты и журналы на русском языке Вы читаете (назовите, пожалуйста):

..... нет возможности на этом языке читать

..... не читаю на этом языке ни одну газету

Читаю эти:

.....

8. Какие телеканалы (в т.ч. в онлайн режиме) на языке своей национальности Вы смотрите (назовите, пожалуйста):

..... нет возможности на этом языке смотреть

..... не смотрю на этом языке ни один телеканал

Смотрю эти:

.....

9. Какие телеканалы (в т.ч. в онлайн режиме) на эстонском языке Вы смотрите (назовите, пожалуйста):

..... нет возможности на этом языке смотреть

..... не смотрю на этом языке ни один телеканал

Смотрю эти:

.....

10. Какие телеканалы (в т.ч. в онлайн режиме) на русском языке Вы смотрите (назовите, пожалуйста):

..... нет возможности на этом языке смотреть

..... не смотрю на этом языке ни один телеканал

Смотрю эти:

.....

11. Какие радиоканалы (в т.ч. онлайн-вещание) на языке своей национальности Вы слушаете (назовите, пожалуйста):

..... нет возможности на этом языке слушать

..... не слушаю на этом языке ни один радиоканал

Слушаю эти:

.....

12. Какие радиоканалы (в т.ч. онлайн-вещание) на эстонском языке Вы слушаете (назовите, пожалуйста):

..... нет возможности на этом языке слушать

..... не слушаю на этом языке ни один радиоканал

Слушаю эти:

.....

13. Какие радиоканалы (в т.ч. онлайн-вещание) на русском языке Вы слушаете (назовите, пожалуйста):

..... нет возможности на этом языке слушать

..... не слушаю на этом языке ни один радиоканал

Слушаю эти:

.....

14. Какими интернет-порталами на языке своей национальности Вы пользуетесь (назовите, пожалуйста):

..... нет возможности на этом языке пользоваться

..... не пользуюсь на этом языке ни одним интернет-порталом

Пользуюсь этими:

.....

15. Какими интернет-порталами на эстонском языке Вы пользуетесь (назовите, пожалуйста):

..... нет возможности на этом языке пользоваться

..... не пользуюсь на этом языке ни одним интернет-порталом

Пользуюсь этими:

.....

16. Какими интернет-порталами на русском языке Вы пользуетесь (назовите, пожалуйста):

..... нет возможности на этом языке пользоваться

..... не пользуюсь на этом языке ни одним интернет-порталом

Пользуюсь этими:

.....

17. Какие информационные источники, о каждом из перечисленных мест, для Вас наиболее важны?

В каждом ряду отметьте плюсом три наиболее важных для Вас информационных канала, если есть интерес к данной информации.

	Собственный опыт, впечатления	Близкие, друзья, знакомые	Газеты, журналы	Радио	Телевидение	Интернет	Нет интереса к этому
Происходящее на родине							
Происходящее в России							
Происходящее в Эстонии							
Происходящее в мире							

18. Откуда и как к Вам попадают книги и периодические издания на языке Вашей национальности? В каждом ряду отметьте плюсом все соответствующие ответы.

	Из библиотек	Покупные	По подписке	Посредством интернета	Через друзей, знакомых, родных и т.д.	Не попадают вообще
Книги						
Газеты						
Журналы						

Об идентичности (соответствующий ответ обведите кружком или отметьте плюсом)

19. Кто Вы по национальности? (Напишите, пожалуйста, свою национальность)

.....

20. С кем из нижеперечисленных Вы можете сказать «мы», так как в отношении них и себя чувствуете некоторое сходство? Отметьте все подходящие Вам варианты ответов.

1. Люди родом из России
2. Финно-угорские представители из России
3. Люди, с которыми у меня одно гражданство
4. Русские в Эстонии
5. Эстонцы
6. Все люди, живущие в Эстонии
7. Все люди, живущие в России
8. Европейцы
9. Человечество
10. Приезжие «финно-угры»
11. Финно-угорские студенты в Эстонии
12. Иностранцы студенты
13. Люди эстонской культуры
14. Люди русской культуры
15. Национальное меньшинство в Эстонии
16. Национальное меньшинство в России
17. Люди, у которых такие же взгляды как у меня
18. Люди, с которыми у меня общие интересы
19. Люди, с которым у меня одни вкусы, схожие предпочтения
20. Люди, с которыми у меня есть общие переживания, воспоминания
21. Сотрудники, коллеги по работе
22. Люди моего возраста, мое поколение
23. Друзья
24. Родственники
25. Семья
26. Соседи, люди из моего дома, с моей улицы
27. Другое

21. Как Вы чувствуете, как относятся в Эстонии к Вашей национальности?

- 1 Я чувствую, что, в общем, относятся хорошо
- 2 Я чувствую, что не все относятся хорошо
- 3 Я чувствую, что некоторые относятся плохо
- 4 Я чувствую, что относятся плохо

22. Каков Ваш язык общения?

- 1 В семье
- 2 В кругу друзей
- 3 На работе (на месте учебы)

23. Где Вы в основном получаете знания о культуре своей национальности (язык, история, этнография, фольклор и т.д.)? Отметьте три наиболее главных источника

- 1 В своей семье
- 2 У родственников, друзей, знакомых
- 3 Из книг
- 4 Из СМИ (периодическая печать, радио, телевидение, интернет)
- 5 На финно-угорских мероприятиях, семинарах, конференциях и т.п.
- 6 В обществе или союзе, связанное с Вашей национальностью
- 7 Другое (напишите где).....

24. Как часто Вы собираетесь с представителями своей национальности для того, чтобы просто пообщаться в непринужденной обстановке?

Регулярно	Иногда	Никогда	Нет такой возможности

25. Входите ли Вы в какое-либо общество/союз в Эстонии, связанное с Вашей национальностью? Если «Да», то напишите, пожалуйста, название.

- 1 Да
- 2 Нет

26. По какой причине вы не вступаете в общество/союз, связанное с Вашей национальностью? Этот вопрос для тех, кто на предыдущий вопрос дал ответ «Нет».

- 1 Нет такого общества или союза
- 2 Меня это не интересует
- 3 Иная причина, какая

27. Участвуете ли Вы в финно-угорских конференциях, семинарах и т.п.?

- 1 Да, активно
- 2 Да, но редко
- 3 Слежу за информацией, но не участвую
- 4 Нет, не участвую и не интересует

28. Участвуете ли Вы в финно-угорских интернет-форумах, интернет-сообществах и т.п.?

- 1 Да, активно
- 2 Да, но редко
- 3 Слежу за информацией, но не участвую
- 4 Нет, не участвую и не интересуюсь

29. Посещаете ли Вы финно-угорские мероприятия?

- 1 Да, регулярно
- 2 Иногда
- 3 Не посещаю, так как не интересуюсь
- 4 Нет, не посещаю (иная причина), так как

.....

30. Что значит для Вас «быть финно-угром»?

.....
.....
.....
.....

Общие данные (соответствующий ответ обведите кружком или отметьте плюсом)

31. Ваш пол

- 1 Мужской
- 2 Женский

32. Ваш возраст (сколько лет?)

33. Сколько лет Вы постоянно живете в Эстонии?

0 - 1 год	1 - 5 лет	6 – 10 лет	11 – 15 лет	Более 15 лет

34. Какое у Вас нынешнее образование?

- 1 Среднее специальное образование
- 2 Высшее образование
- 3 Научная степень. Напишите, какая
- 4 Иное образование. Напишите, какое

35. К какой сфере относится Ваше сегодняшнее получаемое или уже полученное образование?

- 1 Техническое
- 2 Сельскохозяйственное
- 3 Экономическое
- 4 Правовое (юриспруденция)
- 5 Естественное
- 6 Математика, информатика
- 7 Гуманитарное
- 8 Художественное
- 9 Социальное
- 10 Педагогическое
- 11 Медицинское
- 12 Другое. Напишите, какое

6. Чем Вы сейчас занимаетесь?

- 1 Только учусь
- 2 Только работаю
- 3 И учусь, и работаю
- 4 Домохозяйка
- 5 Безработный
- 6 Иное

37. Насколько хорошо Вы владеете следующими языками?

	Свободно пишу, читаю и говорю	Немного пишу, читаю и говорю	Владею плохо	Вообще не владею	Затрудняюсь ответить
Язык своей национальности					
Эстонский язык					
Русский язык					
Английский язык					
Иной язык (укажите, какой язык)					

38. Ездили ли Вы на родину в течение последних 5 лет?

- 1 Да, часто, иногда по несколько раз в год
- 2 Редко, иногда только раз в год
- 3 Только 1-2 раза в течение 5 лет
- 4 Не ездила

39. Планируете ли Вы связать свое будущее с Эстонией?

- 1 Да, собираюсь
- 2 Да, уже связано
- 3 Нет, собираюсь когда-нибудь вернуться на родину
- 4 Нет, собираюсь скоро вернуться на родину

Если у Вас есть пожелания или комментарии по поводу опроса, пожалуйста, напишите здесь.

.....
.....
.....
.....

Благодарим Вас!

Lisa 2. Tabelid

Таблица 1. Частота использования СМИ на русском языке проживающими в Эстонии 0 – 10 лет.

	Каждый день	Несколько раз в неделю	Несколько раз в месяц	Несколько раз в год или реже	Никогда	Не отмечено	Всего
Книги	12	8	3	2	-	-	25
Газеты	4	8	5	4	2	2	25
Журналы	3	9	6	4	3	-	25
Радио	5	7	8	3	2	-	25
Телевидение	12	5	3	2	2	1	25
Интернет	24	1	-	-	-	-	25

Таблица 2. Частота использования СМИ на русском языке проживающими в Эстонии более 10 лет.

	Каждый день	Несколько раз в неделю	Несколько раз в месяц	Несколько раз в год или реже	Никогда	Не отмечено	Всего
Книги	4	8	7	5	-	1	25
Газеты	7	7	5	4	-	2	25
Журналы	4	6	7	6	1	1	25
Радио	8	5	6	4	1	1	25
Телевидение	14	7	3	-	-	1	25
Интернет	21	3	-	-	-	1	25

Таблица 3. Характеристика по длительности проживания в Эстонии и по частоте использования СМИ на эстонском языке.

	Каждый день		Несколько раз в неделю		Несколько раз в месяц		Несколько раз в год или реже		Никогда		Не отмечено		Всего
	0-10 лет	> 10 лет	0-10 лет	> 10 лет	0-10 лет	> 10 лет	0-10 лет	> 10 лет	0-10 лет	> 10 лет	0-10 лет	> 10 лет	
Книги	4	7	3	7	11	8	4	3	2	0	1	0	50
Газеты	3	12	9	7	10	5	2	1	0	0	1	0	50
Журналы	0	6	6	5	14	8	2	6	2	0	1	0	50
Радио	7	8	4	6	8	7	3	4	3	0	0	0	50
ТВ	3	11	6	6	6	5	6	3	3	0	1	0	50
Интернет	11	22	10	3	3	0	1	0	0	0	0	0	50

Таблица 4. Использование газет и журналов на финно-угорских языках.

	Количество человек
Нет возможности на этом языке читать	4
Не читают на этом языке ни одну газету	8
Не отмечено	2
Название газет и журналов	Частота упоминаний
Марий Эл	13
Удмурт дунне	11
Кугарня	9
Инвожо	9
Ямде лий	5
Ончыко	4
Чолман	4
Кенеш	3
Дружба	3
Коми му	3
Зечбур	2
Кизили	2
Дарт	1
Вордскем кыл	1
Суртпече	1
Пачемыш	1
Ошмес	1
Югыз кодзув	1
Войвыв кодзув	1
Чушканзі	1
Ашальчи	1
Парма	1
Мокша	1
Kodima	1
Маяк Сысолы	1
Алнаш куара	1

Таблица 5. Использование газет и журналов на эстонском языке.

Длительность проживания в Эстонии	Количество человек		Всего
	Более 10 лет	0 - 10 лет	
Нет возможности на этом языке читать	-	-	-
Не читают на этом языке ни одну газету	-	1	1
Не отмечено	-	1	1
Название газет и журналов	Частота упоминаний		
Postimees	24	17	41
Õhtuleht	3	2	5
Eesti Ekspress	2	1	3
Eesti Päevaleht	5	3	8
Äripäev	6	1	7
Nipiraamat	2	-	2
Ehitaja	2	-	2
Õpetajate Leht	1	1	2
Pere ja Kodu	4	3	7
Naised	1	1	2
Anne	1	-	1
Maakodu	1	-	1
Mari	1	-	1
Aed	1	-	1
Akadeemia	2	-	2
Linguistica Uralica	1	-	1
Jalka	1	-	1
Sirp	1	1	2
Vikerkaar	1	1	2
Maaleht	3	1	4
Liidrite Lood	1	-	1
Tervis+	1	-	1
Tartu Express	2	1	3
Universitas Tartuensis	1	1	2
Eesti Naine	1	1	2
Director	1	-	1
Tähtvere Vallaleht	1	-	1
Ajaleht Maaülikool	1	-	1
Tarkade klubi (ajakiri)	1	-	1
Juridica	1	-	1
Kodu ja aed	1	1	2
Kodukiri	1	1	2
Meie kodu	1	-	1
101 idee	1	-	1
Linnaleht	1	1	2
Pealinn	1	2	3
Eesti kirik	-	1	1
Tartu tudeng	-	1	1
Keel ja kirjandus	-	1	1
Looming	-	1	1
Sakala	-	1	1
Anne & Stiil	-	1	1

Таблица 6. Использование газет и журналов на русском языке.

Длительность проживания в Эстонии	Количество человек		Всего
	0 - 10 лет	Более 10 лет	
Нет возможности на этом языке читать	-	-	-
Не читают на этом языке ни одну газету	6	2	8
Не отмечено	3	3	6
Название газет и журналов	Частота упоминаний		
Издаваемые в Эстонии			
Postimees на русском языке	5	6	11
МК Эстония	1	2	3
Столица	1	-	1
Журнал «Яна»	1	3	4
Деловые ведомости	1	2	3
День за Днем	1	2	3
Северное побережье	-	1	1
Linguistica Uralica	1	1	2
Издаваемые в России			
Российская газета	1	-	1
Живая старина	1	-	1
Хорошее Литературное Обозрение	1	-	1
Новая газета	1	-	1
Русский репортер	1	1	2
Комсомольская правда	2	2	4
Трудовая Слава	1	-	1
Метро	1	-	1
Литературная газета	1	-	1
Луч	1	-	1
Космополитан	1	1	2
Лиза	1	-	1
Story	1	-	1
Научный журнал «Финно-угроведение»	2	1	3
Научный журнал «Финно-угорский мир»	1	1	2
Журнал «Финноугория. Этнический комфорт»	1	1	2
National Geografik	1	-	1
Итоги	1	-	1
Караван историй	1	1	2
Биография	1	-	1
Имена	1	-	1
За рулем	-	1	1
Glamour	-	1	1
Psychologies	-	1	1
Burda	-	1	1
Бухгалтерские новости	-	1	1
Мой ребенок	-	1	1
Зерновое хозяйство	-	1	1
Свирские огни	-	1	1
Все для Вас (недвижимость Коми)	-	1	1
Аргументы и факты	-	1	1

Этнографическое обозрение	-	1	1
Ежегодник финно-угорских исследований	-	1	1

Таблица 7. Использование телеканалов на эстонском языке.

	Количество человек		Всего
	0 - 10 лет	Более 10 лет	
Длительность проживания в Эстонии	0 - 10 лет	Более 10 лет	
Нет возможности на этом языке смотреть	2	1	3
Не смотрю на этом языке ни один ТВ	6	1	7
Не отмечено	2	0	2
Название телеканалов	Частота упоминаний		
ETV	11	20	31
ETV 2	4	11	15
Kanal 2	1	9	10
TV 6	2	4	6
TV 3	3	9	12
Viasat Baltic Sport	1	2	3
ERR (не отмечен какой: ETV или ETV2)	3	2	5
Kanal 11	-	1	1

Таблица 8. Использование телеканалов на русском языке.

	Количество человек		Всего
	0 - 10 лет	Более 10 лет	
Длительность проживания в Эстонии	0 - 10 лет	Более 10 лет	
Нет возможности на этом языке смотреть	1		1
Не смотрю на этом языке ни один ТВ	3		3
Не отмечено	2	2	4
Название телеканалов	Частота упоминаний		
ПБК	7	11	18
ОРТ (Первый канал)	9	11	20
РТР-Планета	3	10	13
3+ Эстония	5	5	10
НТВ Мир	3	7	10
РЕН ТВ Эстония	2	4	6
Россия	5	6	11
TLC	1	1	2
Карусель (детский телеканал)	-	1	1
ТНТ	4	2	6
СТС	3	2	5
Orsent TV	-	1	1
Inter+	-	1	1
Dom Kino	-	1	1
Музыка Первого	-	1	1
Eurosport	2	2	4
«Культура» (Россия – Культура)	1	1	2
Discovery	-	1	1
Fox Life	-	1	1
Спорт	-	2	2

Домашний	1	-	1
ТРК «Петербург – Пятый канал»	2	-	2
Русский Иллюзион	2	-	2
Россия 1	3	-	3
Россия 2	1	-	1
НТВ Спорт	1	-	1
Дождь	1	-	1

Таблица 9. Использование радиоканалов на эстонском языке.

Длительность проживания в Эстонии	Количество человек		Всего
	0 - 10 лет	Более 10 лет	
Нет возможности на этом языке слушать	-	-	0
Не слушаю на этом языке ни одно радио	6	3	9
Не отмечено	5	3	8
Название радиоканалов	Частота упоминаний		
Elmar	4	6	10
Klassika	4	1	5
Star FM	3	6	9
Uno raadio	3	3	6
Pere radio	1	1	2
Power Hit	1	1	2
Sky Plus	4	6	10
Ring FM	1	2	3
Star plus	1	-	1
European Hit Radio	1	-	1
Radio 2	1	-	1
Vikerraadio	-	5	5
Vikkerkaar	-	2	2
Sky FM	-	2	2
Radio Tallinn	-	1	1
Kuku	-	3	3
Radio 3	-	1	1
Spin FM	-	2	2

Таблица 10. Использование радиоканалов на русском языке.

Длительность проживания в Эстонии	Количество человек		Всего
	0 - 10 лет	Более 10 лет	
Нет возможности на этом языке слушать	-	-	-
Не слушаю на этом языке ни одно радио	5	5	10
Не отмечено	-	-	-
Название радиоканалов	Частота упоминаний		
Радио 4	3	8	11
Русское радио	11	14	25
Sky радио	-	2	2
Немецкая волна	-	1	1

Радио России	-	1	1
Онлайн радио 101.ru	-	1	1
Открытое радио	1	-	1
Пульс Радио	1	-	1
Юность	1	-	1
Европа +	3	-	3
Наше радио	3	-	3
DFM	1	-	1
Серебряный дождь	1	-	1
Хит FM	1	-	1
Динамит FM	1	-	1
Русский хит	1	-	1
Радио 7	1	-	1

Таблица 11. Популярность идентифицирующих категорий среди респондентов, учащихся и живущих в Эстонии менее 10 лет.

Категории	
1. Друзья	24
2. Семья	23
3. Родственники	20
4. Финно-угорские студенты в Эстонии	20
5. Финно-угорские представители из России	20
6. Люди родом из России	17
7. Люди, с которыми у меня есть общие переживания, воспоминания	17
8. Люди, с которыми у меня общие интересы	14
9. Сотрудники, коллеги по работе	14
10. Приезжие «финно-угры»	14
11. Люди, у которых такие же взгляды как у меня	12
12. Люди, с которым у меня одни вкусы, схожие предпочтения	12
13. Люди моего возраста, мое поколение	11
14. Соседи, люди из моего дома, с моей улицы	8
15. Человечество	7
16. Национальное меньшинство в России	7
17. Иностранцы студенты	6
18. Люди русской культуры	6
19. Люди, с которыми у меня одно гражданство	5
20. Все люди, живущие в России	5
21. Национальное меньшинство в Эстонии	4
22. Все люди, живущие в Эстонии	3
23. Люди эстонской культуры	1
24. Другое: Удмурты Эстонии	1
25. Русские в Эстонии	1
26. Эстонцы	0
27. Европейцы	0

Таблица 12. Популярность идентифицирующих категорий среди респондентов, учащихся и живущих в Эстонии более 10 лет.

Категории	
1. Семья	23
2. Друзья	20
3. Родственники	20
4. Финно-угорские представители из России	20
5. Финно-угорские студенты в Эстонии	17
6. Приезжие «финно-угры»	15
7. Люди, с которыми у меня общие интересы	15
8. Люди родом из России	14
9. Люди, с которыми у меня есть общие переживания, воспоминания	13
10. Национальное меньшинство в Эстонии	12
11. Национальное меньшинство в России	12
12. Сотрудники, коллеги по работе	12
13. Люди моего возраста, мое поколение	12
14. Люди, у которых такие же взгляды как у меня	12
15. Человечество	10
16. Все люди, живущие в Эстонии	9
17. Люди, с которым у меня одни вкусы, схожие предпочтения	8
18. Соседи, люди из моего дома, с моей улицы	7
19. Эстонцы	6
20. Европейцы	6
21. Люди, с которыми у меня одно гражданство	4
22. Иностранцы студенты	4
23. Русские в Эстонии	3
24. Все люди, живущие в России	3
25. Люди эстонской культуры	3
26. Люди русской культуры	3

Таблица 13. Отношение в Эстонии к представителям финно-угорских народов.

В общем, относятся хорошо	48 человек
Не все относятся хорошо	0
Некоторые относятся плохо	1 (11-15 лет в Эстонии)
Относятся плохо	0
Не знаю	1 (0-1 год в Эстонии)

Таблица 14. Язык общения респондентов, живущих в Эстонии 0-10 лет (всего 25 человек).

Язык	Сфера общения		
	В семье	В кругу друзей	На работе/ на учебе
Эстонский	-	7	22
Русский	12	23	17
Английский	-	4	6
Татарский	-	1	-
Не отмечено	2	2	2
Свой национальный язык	Количество человек, отметивших свой национальный язык		
Удмуртский	7	6	1
Марийский	15	11	-
Коми	1	2	-
Всего	23	19	1

Таблица 15. Язык общения респондентов, живущих в Эстонии более 10 лет (всего 25 человек).

Язык	Сфера общения		
	В семье	В кругу друзей	На работе/ на учебе
Эстонский	8	13	21
Русский	17	23	11
Английский	-	-	-
Свой национальный язык	Количество человек, отметивших свой национальный язык		
Удмуртский	3	5	-
Марийский	7	7	2
Коми	1	1	-
Эрзянский	1	-	1
Вепса	1	-	-
Мокшанский	1	-	-
Всего	14	13	3

Таблица 16. Причина не вступления в национальное общество.

Причины	Всего
Нет такого общества или союза	7
Не интересуется	2
Отсутствие/ нехватка времени	5
Не предлагают	1
В другом городе/ далеко находится	2
Нет необходимости	1
Не люблю состоять в обществах	1
Всего	N =19

Таблица 17. Участие в финно-угорских конференциях, семинарах и т.п.

	0 – 10 лет	Более 10 лет	Всего
Да, активно	7	5	12
Да, но редко	13	6	19
Слежу за информацией, но не участвую	5	11	16
Нет, не участвую и не интересую	-	3	3
Всего	25	25	N = 50

Таблица 18. Участие в финно-угорских интернет-форумах, интернет-обществах.

	0 – 10 лет	Более 10 лет	Всего
Да, активно	4	2	6
Да, но редко	4	8	12
Слежу за информацией, но не участвую	17	12	29
Нет, не участвую и не интересую	-	3	3
Всего	25	25	N = 50

Таблица 19. Участие в финно-угорских мероприятиях.

	0 – 10 лет	Более 10 лет	Всего
Регулярно	11	10	21
Иногда	13	11	24
Не посещаю, так как не интересую	-	3	3
Не посещаю – нет времени	1	1	2
Всего	25	25	N = 50

Таблица 20. Характеристика выборки по полу и возрасту.

Все респонденты	Возраст					Всего
	До 25 лет	26 - 30	31 – 35	36 - 40	Старше 40 лет	
Пол						
Мужчины	2	3	3	9	1	18
Женщины	5	6	13	6	2	32
Всего	7	9	16	15	3	N = 50

Таблица 21. Характеристика выборки по возрасту и уровню образования.

Все респонденты	Возраст					Всего
	До 25 лет	26 - 30	31 – 35	36 - 40	Старше 40 лет	
Уровень образования						
Незаконченное высшее	-	-	2	-	-	2
Высшее	7	9	10	10	2	38
Научная степень - MA	-	-	3	3	1	7
Научная степень - PhD	-	-	1	2	-	3
Всего	7	9	16	15	3	N = 50

Таблица 22. Характеристика выборки по уровню и сфере образования.

Все респонденты	Уровень образования				Всего
Сфера образования	Незаконченное высшее	Высшее	Научная степень - MA	Научная степень - PhD	
Техническое	-	1	-	-	1
Сельскохозяйственное	-	1	-	1	2
Экономическое	1	4	-	-	5
Правовое (юриспруденция)	-	1	1	-	2
Естественное	-	-	1	-	1
Гуманитарное	1	22	3	2	28
Социальное	-	2	1	-	3
Педагогическое	-	1	-	-	1
Медицинское	-	1	-	-	1
Социальное + медицинское	-	-	1	-	1
Музыкальное + педагогическ.	-	1	-	-	1
Гуманитарн. + педагогическое	-	2	-	-	2
Гуманитарное + правовое	-	1	-	-	1
Правовое + педагогическое	-	1	-	-	1
Всего	2	38	7	3	N = 50

Таблица 23. Характеристика выборки по занятости и возрасту.

Все респонденты	Возраст					Всего
Занятость	До 25 лет	26 - 30	31 - 35	36 -40	Старше 40 лет	
Учащийся	5	5	-	-	1	11
Работающий	-	1	7	9	1	18
Учащийся + работающий	1	3	4	4	1	13
Домохозяйка	-	-	4	2	-	6
Безработный	-	-	-	-	-	0
Академ./отпуск по уходу за ребенком	1	-	1	-	-	2
Всего	7	9	16	15	3	N = 50

Таблица 24. Владение языками.

	Свободно пишу, читаю и говорю	Немного пишу, читаю и говорю	Владею плохо	Вообще не владею	Затрудняюсь ответить
Язык своей национальности	39	9	1	-	1
Эстонский язык	271	21	1	-	1
Русский язык	50	-	-	-	-
Английский язык	6	21	19	4	-
Иные:					
Венгерский	1	1	-	-	-
Финский	1	3	2	-	-
Татарский	-	1	-	-	-
Немецкий	-	2	1	-	-
Удмуртский	-	-	2	-	-
Эрзя	-	-	2	-	-
Коми	-	1	-	-	-

Таблица 25. Характеристика по частоте поездки на родину и по возрасту.

Все респонденты	Возраст					Всего
	До 25 лет	26 - 30	31 - 35	36 -40	Старше 40 лет	
Ездили ли Вы на родину в течение последних 5 лет?						
Да, часто, иногда по несколько раз в год	6	9	5	4	2	26
Редко, иногда только раз в год	1	-	8	11	-	20
Только 1-2 раза в течение 5 лет	-	-	3	-	-	3
Не ездил/а	-	-	-	-	1	1
	7	9	16	15	3	N = 50

Таблица 26. Характеристика по частоте поездки на родину и по длительности проживания в Эстонии.

Все респонденты	Длительность проживания в Эстонии					Всего
	0 - 1 год	1 – 5 лет	6 – 10 лет	11 – 15 лет	Более 15 лет	
Ездили ли Вы на родину в течение последних 5 лет?						
Да, часто, иногда по несколько раз в год	3	11	3	5	4	26
Редко, иногда только раз в год	1	1	4	6	8	20
Только 1-2 раза в течение 5 лет	-	-	2	1	-	3
Не ездил/а	-	-	-	-	1	1
	4	12	9	12	13	N = 50

Таблица 27. Характеристика по возрасту и связи будущего с Эстонией.

Все респонденты	Возраст					Всего
	До 25 лет	26 - 30	31 - 35	36 -40	Старше 40 лет	
Планируете ли Вы связать свое будущее с Эстонией?						
Да, собираюсь	1	2	1	4	-	8
Да, уже связано	1	1	13	9	1	25
Нет, собираюсь <i>когда-нибудь</i> вернуться на родину	2	3	1	1	1	8
Нет, собираюсь <i>скоро</i> вернуться на родину	-	2	-	-	1	3
Другой: не знаю	2	-	1	1	-	4
Не ответили	1	1	-	-	-	2
	7	9	16	15	3	N = 50

Таблица 28. Характеристика по длительности проживания в Эстонии и связи будущего с Эстонией.

Все респонденты	Длительность проживания в Эстонии					Всего
	0 - 1 год	1 – 5 лет	6 – 10 лет	11 – 15 лет	Более 15 лет	
Планируете ли Вы связать свое будущее с Эстонией?						
Да, собираюсь	1	2	3	1	1	8
Да, уже связано	-	-	5	10	10	25
Нет, собираюсь <i>когда-нибудь</i> вернуться на родину	1	5	1	-	1	8
Нет, собираюсь <i>скоро</i> вернуться на родину	-	3	-	-	-	3
Другой: не знаю	1	1	-	1	1	4
Не ответили	1	1	-	-	-	2
	4	12	9	12	13	N = 50

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Liliana Klement (sünnikuupäev: 26.09.1981)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Eestis õppivate ja elavate soome-ugri väikerahvaste meediakasutus,

mille juhendaja on Ragne Kõuts-Klemm,

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
 3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus/Tallinnas/Narvas/Pärnus/Viljandis, 29. mai 2013